

PREZYDENT

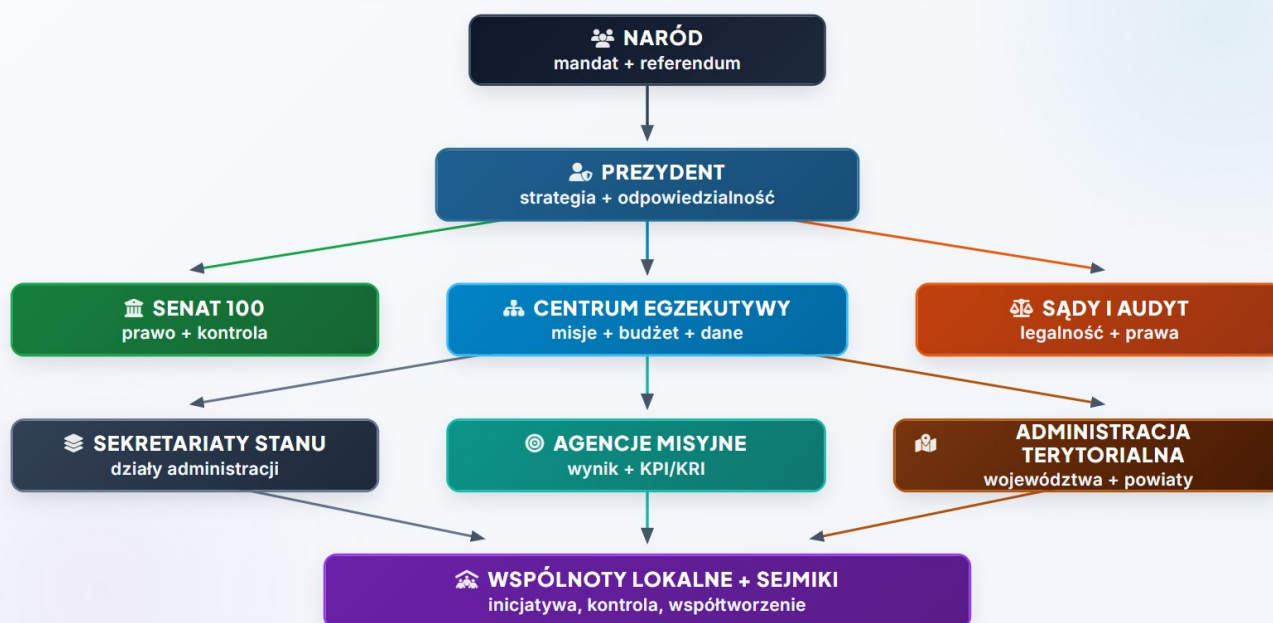
ZINTEGROWANA EGZEKUTYWA

*Jedna odpowiedzialność • silne państwo
• demokratyczna kontrola • AI w służbie Narodu*

ARCHITEKTURA ZINTEGROWANEJ EGZEKUTYWY TECHNOREPUBLIKI

Hierarchiczny model mandatu, decyzji i współtworzenia terytorialnego

Formuła ustrojowa: Naród nadaje mandat, Prezydent odpowiada za wykonanie, Senat i sądy kontrolują.

FORMUŁA NACZELNA

System prezydencki łączy funkcje głowy państwa, szefa rządu i zwierzchnika administracji. Prezydent nie jest władcą ponad prawem. Jest jednoznacznym właścicielem strategii i wyniku państwa, ograniczonym przez Konstytucję, Senat 100, niezależne sądy, publiczny audyt i wiążące referendum.

Streszczenie wykonawcze

Polska nie potrzebuje kolejnego piętra politycznego zarządzania. Potrzebuje jasnej odpowiedzi na proste pytanie: kto odpowiada za wykonanie strategii państwa? Obecny model rozdziela mandat, budżet, administrację, bezpieczeństwo i odpowiedzialność między wiele ośrodków. W efekcie obywatele widzą władzę, ale nie potrafią wskazać właściciela wyniku.

TechnoRepublika proponuje zmianę ustrojową: bezpośrednio wybrany Prezydent staje się jednorodną i zintegrowaną egzekutywą. Kieruje administracją państwową, realizuje program zatwierdzony w wyborach, prowadzi politykę bezpieczeństwa i zagraniczną oraz odpowiada za budżet wykonawczy. Sekretarze stanu, wojewodowie, starostowie, burmistrzowie i agencje działają w jego imieniu, lecz delegowanie nie usuwa odpowiedzialności Prezydenta.

Zintegrowana egzekutywa nie oznacza władzy nieograniczonej. Senat 100 stanowi prawo, zatwierdza budżet i kluczowe nominacje, prowadzi kontrolę oraz dochodzenia. Sądy chronią Konstytucję i prawa obywatelskie. Naród zachowuje wiążące referendum jako mechanizm korekty politycznej. Publiczny rejestr decyzji, KPI, KRI, audyt i pełny ślad cyfrowy sprawiają, że silniejsza egzekutywa jest równocześnie bardziej widoczna i rozliczalna.

AI ma zwiększać zdolność Prezydenta do rozpoznania sytuacji, symulowania wariantów i pilnowania wykonania. Nie może samodzielnie tworzyć prawa ani wydawać ostatecznych decyzji władczych. Każda decyzja zachowuje ludzkiego właściciela, podstawę prawną, źródła danych, uzasadnienie, zapis zmian i ścieżkę odwoławczą.

HASŁO PROGRAMOWE

Jedna egzekutywa. Jedna odpowiedzialność. Jeden publiczny wynik.

Dziesięć zobowiązań ustrojowych

1. Prezydent jest głową państwa, szefem rządu i zwierzchnikiem administracji.
2. Naród wybiera równocześnie osobę, program i zespół odpowiedzialności.
3. Nie ma konkurencyjnego urzędu premiera ani rozproszenia mandatu wykonawczego.
4. Senat 100 pozostaje odrębną, silną i kontrolującą legislatywą.
5. Administracja terenowa jest państwowa, profesjonalna i jednolicie zarządzana.
6. Sejmiki reprezentują wspólnoty lokalne, inicjują rozwój i kontrolują administrację terenową.
7. AI wspiera decyzje, ale nie zastępuje człowieka ani odpowiedzialności konstytucyjnej.
8. Każda misja ma właściciela, budżet, termin, KPI, KRI i publiczny status.
9. Kandydaci na Prezydenta przechodzą jawny, uczciwy i kompetencyjny proces selekcji.
10. Zmiana ustrojowa odbywa się etapowo, konstytucyjnie i bez przerwania usług publicznych.

Status dokumentu i zasady interpretacji

Dokument jest programową propozycją ustrojową autorów Portalu TechnoSanacja. Nie stanowi projektu obowiązującego aktu prawnego. Wymaga dalszej debaty konstytucyjnej, oceny skutków regulacji, konsultacji obywatelskich i zatwierdzenia przez Naród.

ZASADA REPUBLIKAŃSKA

Silna egzekutywa jest republikańska tylko wtedy, gdy posiada jednoznaczną odpowiedzialność, ograniczone kompetencje, kontrolowalne wykonanie i realną możliwość pokojowej korekty przez Naród oraz organy konstytucyjne.

Wszystkie kompetencje opisane w dokumencie należy interpretować łącznie z ochroną godności człowieka, praw obywatelskich, legalizmem, proporcjonalnością, jawnością, niezależnością sądów, zakazem dyskryminacji oraz zasadą, że AI nie posiada mandatu politycznego.

Rama teoretyczna.

Cybernetyczne, systemowe i sieciowe uzasadnienie modelu

Projekt ustrojowy nie jest dziełem wyobraźni politycznej. Jest produktem technicznym pewnej klasy systemów: układów, które pobierają informację o otoczeniu i o sobie samych, przetwarzają ją w decyzje, wykonują te decyzje przy pomocy zasobów i korygują się na podstawie wyniku. Taka klasa układów ma swoją teorię — cybernetykę, teorię systemów i teorię sieci — a ta teoria dostarcza twierdzeń, które obowiązują niezależnie od tego, czy przedmiotem sterowania jest organizm, przedsiębiorstwo, czy państwo. Niniejszy rozdział wyklada te twierdzenia i pokazuje, że model zintegrowanej egzekutywy prezydenckiej nie jest preferencją ideologiczną, lecz wnioskiem konstrukcyjnym mechanizmów władzy.

Rama ta jest jednocześnie ostrzeżeniem. Ta sama teoria, która uzasadnia zwiększenie sprawczości państwa, precyzyjnie wskazuje warunki, w których zwiększona sprawczość degeneruje się w aparat panowania. Dlatego każde twierdzenie przedstawione poniżej ma dwie strony: przesłankę konstrukcyjną i wynikający z niej bezpiecznik. Ustrój, który przyjmuje pierwszą, a odrzuca drugą, nie jest niepełnym zastosowaniem teorii — jest jej zaprzeczeniem.

R.1. Państwo jako układ sterowania: dlaczego ustrój wymaga teorii regulacji

Klasyczna nauka o ustroju opisuje państwo w kategoriach prawnych: kompetencji, aktów, procedur i podziału władz. Opis ten jest konieczny, ale niewystarczający, ponieważ nie odpowiada na pytanie, czy tak opisane państwo w ogóle jest zdolne osiągnąć cel, który przed nim postawiono. Cybernetyka — w ujęciu Wienera i Ashby'ego — zadaje właśnie to pytanie: jakie warunki musi spełniać układ, aby utrzymywał wybrane zmienne w wyznaczonych granicach mimo zakłóceń pochodzących z otoczenia. Państwo jest takim układem: jego zmiennymi krytycznymi są

bezpieczeństwo, zdolność gospodarcza, spójność społeczna i ciągłość instytucji, a zakłóceniami — wojna, kryzys energetyczny, epidemia, atak informacyjny, załamanie demograficzne.

Karl Deutsch przeniósł ten aparat wprost na politykę: rząd nie jest zbiorem urzędów, lecz siecią komunikacji i sprzężeń, a jego jakość mierzy się zdolnością do odbioru sygnału, uczenia się i samosterowania — nie zaś ilością wydanych aktów. David Easton opisał system polityczny jako przetwornik wejść (żądań i poparcia) w wyjścia (decyzje i działania), zamknięty pętlą zwrotną. W obu ujęciach ustrój jest architekturą przetwarzania informacji, a jego wady są wadami architektury: przerwana pętla, zbyt wąskim kanałem, zdublowanym organem decyzyjnym, brakiem właściciela sygnału.

Polska szkoła cybernetyki dodała do tego kategorię decydującą dla projektu narodowego. Marian Mazur opisał układ samodzielny — układ zdolny do przeciwdziałania utracie zdolności do sterowania — i wyodrębnił jego bloki funkcjonalne. Józef Kossecki rozwinął ten aparat w cybernetykę społeczną, wprowadzając rozdzielenie toru sterowniczego (informacja) i zasilającego (energomateria) oraz — co dla ustroju najważniejsze — pojęcie czasu decyzyjnego jako mierzalnego parametru struktury organizacyjnej społeczeństwa. Zdanie „informacja steruje, energia zasila, organizacja scala” nie jest metaforą, lecz zapisem trzech niezależnych warunków sprawczości państwa.

R.2. Twierdzenie o dobrym regulatorze: państwo musi mieć model rzeczywistości

Roger Conant i W. Ross Ashby udowodnili w 1970 roku twierdzenie o daleko idących konsekwencjach ustrojowych: każdy dobry regulator systemu musi być modelem tego systemu. Regulator, który nie zawiera odwzorowania regulowanej rzeczywistości — jej zmiennych, sprzężeń i reakcji na własne oddziaływania — nie steruje. Może co najwyżej reagować, a jego reakcje są z konieczności opóźnione, przypadkowe albo skierowane w objaw zamiast w przyczynę.

Dla państwa oznacza to obowiązek posiadania wiernego, aktualnego i zintegrowanego modelu własnego terytorium, gospodarki, infrastruktury, kadr, finansów i ryzyk. Model rozproszony po resortach, przechowywany w niekompatybilnych rejestrach i dostępny wybiórczo nie jest modelem — jest zbiorem fragmentów, z których żaden organ nie potrafi odtworzyć całości. Państwo, które nie wie, ile kosztuje jego własna ścieżka usługowa, gdzie stoi jego niewykorzystana aparatura i kto odpowiada za konkretny wynik, jest z definicji złym regulatorem, niezależnie od tego, jak sprawne są jego procedury.

Stąd wprost wynikają trzy rozwiązania przyjęte w niniejszym dokumencie: (1) Narodowy Graf Wiedzy Egzekutywy jako jednolita reprezentacja stanu państwa; (2) Narodowe Centrum Sytuacyjne jako miejsce, w którym model ten jest utrzymywany w czasie rzeczywistym; oraz (3) publiczny kokpit KPI i KRI jako część modelu udostępniona obywatelowi. Model państwa musi być jawny w takim zakresie, w jakim dotyczy rozliczalności — inaczej regulator posiada model, a suweren nie posiada modelu regulatora.

R.3. Prawo wymaganej różnorodności: dlaczego rozproszona egzekutywa przegrywa ze złożonością

Drugie twierdzenie Ashby'ego — prawo wymaganej różnorodności — stanowi, że tylko różnorodność może pochłoniąć różnorodność. Regulator zdolny do neutralizowania zakłóceń musi dysponować repertuarem odpowiedzi co najmniej równym repertuarowi zakłóceń, które ma opanować. Jeżeli otoczenie generuje więcej odmiennych stanów niż regulator potrafi rozróżnić i obsłużyć, część zakłóceń przechodzi przez układ bez odpowiedzi — i to nie z powodu złej woli czy lenistwa, lecz z powodu matematycznej niemożliwości.

Państwo współczesne działa w otoczeniu o gwałtownie rosnącej różnorodności: łańcuchy dostaw, cyberprzestrzeń, rynki energii, migracje, technologie podwójnego zastosowania, operacje informacyjne. Odpowiedzią mogą być tylko dwa ruchy, znane w cybernetyce jako inżynieria różnorodności: amplifikacja różnorodności regulatora (więcej kompetencji, danych, mocy obliczeniowej, wyspecjalizowanych agencji, AI jako wzmacniacz analizy) oraz atenuacja różnorodności otoczenia (standaryzacja, uproszczenie prawa, redukcja liczby wyjątków, jasne interfejsy państwo–obywatel).

Rozproszona egzekutywa jest w tym ujęciu podwójnie kosztowna. Po pierwsze, znaczna część różnorodności regulatora zużywa się na koordynację wewnętrzną — na uzgadnianie stanowisk między ośrodkami o konkurencyjnych mandatach — zamiast na obsługę zakłóceń zewnętrznych. Po drugie, konflikt mandatów sam staje się źródłem zakłóceń wewnętrznych, które regulator musi absorbować. Jedność egzekutywy nie zwiększa zatem władzy; uwalnia różnorodność regulatora ze zużycia wewnętrznego i kieruje ją na zewnątrz.

R.4. Czas decyzyjny i pojemność kanału: krótki łańcuch decyzyjny

Kossecki wprowadził do analizy ustrojowej czas decyzyjny — czas upływający od zarejestrowania bodźca do wykonania odpowiedzi — i sformułował postulat organizacyjny: struktura społeczeństwa powinna ten czas minimalizować. Postulat ten ma ścisłe uzasadnienie: w układzie, którego czas decyzyjny jest dłuższy niż czas zmiany otoczenia, każda decyzja odnosi się do stanu, który już nie istnieje. Ten sam wniosek niezależnie sformułował John Boyd w pętli OODA: przewagę zdobywa nie ten, kto ma lepszy plan, lecz ten, kto szybciej zamyka cykl obserwacji, orientacji, decyzji i działania.

Teoria informacji Shannona dokłada do tego drugie ograniczenie: kanał ma skończoną pojemność, a każdy dodatkowy węzeł pośredniczący wprowadza opóźnienie i szum. Każde ogniwo uzgodnienia międzyresortowego jest takim węzłem. Łańcuch decyzyjny o siedmiu ogniwach nie jest siedmiokrotnie wolniejszy od jednoogniowego — jest wolniejszy nieliniowo, ponieważ rośnie liczba par wymagających uzgodnienia, a wraz z nią prawdopodobieństwo zniekształcenia treści polecenia.

Właśnie dlatego model przyjmuje małe centrum egzekutywy zamiast rozbudowanego aparatu, jednoznacznego właściciela wyniku dla każdej misji oraz kanał algedoniczny — bezpośrednio

połączenie alarmowe omijające hierarchię. Kanał algedoniczny, wprowadzony przez Stafforda Beera, jest odpowiedzią na strukturalną wadę każdej hierarchii: sygnał o krytycznym zagrożeniu, przechodząc przez kolejne szczeble, jest filtrowany przez interesy pośredników i dociera na górę zbyt późno lub w postaci uspokojonej.

R.5. Architektura funkcjonalna: bloki Mazura i Model Systemów Żywnych Beera

Dwie niezależne tradycje — polska teoria układów samodzielnych Mazura i brytyjska cybernetyka zarządzania Beera — doszły do zbieżnej listy funkcji, które musi realizować każdy układ zdolny do przetrwania. Mazur wyróżnia receptory, korelator, efekторы, homeostat oraz akumulator i alimentator; Kossecki dodaje organizator jako organ modyfikujący własne funkcjonowanie układu. Beer opisuje pięć systemów: operacje, koordynację, zarządzanie bieżące z audytem, wywiad i przyszłość oraz tożsamość i politykę. Zbieżność obu list nie jest przypadkiem — obie opisują minimalny zestaw funkcji koniecznych do zamknięcia pętli sterowania.

Ustrój TechnoRepubliki jest projektowany jako pełne odwzorowanie tej listy w instytucjach. Kluczowe jest przy tym, że żadna funkcja nie może zostać pominięta ani powierzona organowi realizującemu jednocześnie funkcję niekompatybilną. Najgroźniejszym błędem konstrukcyjnym jest połączenie efektora z homeostatem: organ, który wykonuje i jednocześnie ocenia własne wykonanie, nie realizuje sprzężenia zwrotnego, lecz je pozoruje.

Funkcja cybernetyczna	Blok Mazura / Kosseckiego	System Beera (VSM)	Instytucja TechnoRepubliki
Pobór informacji o otoczeniu i wnętrzu	Receptory	S4 (wywiad i przyszłość)	Narodowe Centrum Sytuacyjne, statystyka publiczna, służby, rejestry państwowe
Przetwarzanie informacji w decyzje; pamięć norm	Korelator	S3 (zarządzanie bieżące)	Senat 100 jako korelator normotwórczy; Biuro Strategii i Foresightu; Narodowy Graf Wiedzy
Modyfikacja własnego funkcjonowania (meta-poziom)	Organizator	S5 (tożsamość i polityka)	Władza ustrojodawcza i referendum; Konstytucja jako program organizatora
Wykonanie oddziaływań	Efektory	S1 (operacje)	Prezydent jako efektor naczelny; sekretariaty stanu, agencje misyjne, administracja terenowa
Koordynacja i tłumienie oscylacji między jednostkami	— (funkcja rozproszona)	S2 (koordynacja)	Biuro Misji i Realizacji; wspólne standardy danych i interfejsy międzyinstytucjonalne
Utrzymanie równowagi, samokorekta, odróżnienie zakłócenia od szumu	Homeostat	S3* (audyt) + kanał algedoniczny	Sądy, Biuro Audytu Wyniku i Antybiurokracji, niezależny audyt, Sejmiki, referendum
Gospodarka energomateriał: magazyn i zasilanie	Akumulator / alimentator	zaplecze S1	Budżet wykonawczy, rezerwy strategiczne, energetyka, infrastruktura krytyczna

Odczytanie tabeli jest samo w sobie argumentem ustrojowym. Prezydent jest w tym modelu efektem — organem wykonania — a nie organizatorem. Organizatorem, czyli organem modyfikującym reguły funkcjonowania układu, pozostaje Naród działający przez władzę ustrojodawczą i referendum. Zintegrowana egzekutywa jest więc konstrukcją republikańską dokładnie dlatego, że jest silna na poziomie efektora, a bezsilna na poziomie organizatora.

R.6. Typologia suwerenności: układ sterowny, samosterowny i autonomiczny

Kossecki wprowadza rozróżnienie, które przenosi debatę o suwerenności z języka symboli do języka mierzalnych właściwości. Układ sterowny nie posiada organu przechowywania i przetwarzania informacji o wartości sterowniczej we własnym interesie — działa w interesie zewnętrznego sterującego; jego politycznym odpowiednikiem jest kolonia. Układ samosterowny posiada własne organy — rząd, gospodarkę, naukę, media — ale program sterowania utrzymuje zewnętrzny organizator; jego odpowiednikiem jest neokolonia. Układ autonomiczny posiada własnego organizatora: sam wytycza cele, priorytety i metody działania.

Wniosek jest niewygodny i dlatego istotny: posiadanie własnego rządu, parlamentu i administracji nie dowodzi suwerenności. Neokolonia posiada je wszystkie. O suwerenności rozstrzyga kontrola nad programem w korelatorze — nad tym, kto formułuje kryteria decyzji, definicje problemów i standardy oceny — oraz nad oboma torami: informacyjnym i energetycznym. Najgroźniejszą formą utraty suwerenności nie jest przejęcie organów, lecz sterowanie pośrednie: podmiana programu przy zachowaniu wszystkich zewnętrznych atrybutów państwowości.

Praktyczną konsekwencją jest to, że suwerenność technologiczna — dane, oprogramowanie, moc obliczeniowa, modele, energia i kompetencje — nie jest hasłem gospodarczym, lecz warunkiem autonomii ustrojowej. Państwo, którego korelator działa na infrastrukturze, algorytmach i danych kontrolowanych przez podmiot zewnętrzny, jest układem samosterownym niezależnie od treści swojej konstytucji. Stąd wymóg przenoszalności, dostępu audytowego i zakazu nieodwracalnego uzależnienia od dostawcy, formułowany w niniejszym dokumencie jako norma ustrojowa, a nie zamówieniowa.

R.7. Cybernetyka drugiego rzędu: kto pilnuje sterującego

Cybernetyka pierwszego rzędu opisuje sterowanie systemem obserwowanym z zewnątrz. Cybernetyka drugiego rzędu — Heinz von Foerster, Ranulph Glanville, a w socjologii Niklas Luhmann — wychodzi od spostrzeżenia, że obserwator jest częścią obserwowanego systemu. Rząd nie stoi na zewnątrz społeczeństwa: jest w nim, ma własne interesy, reprodukuje własne struktury i sam podlega tym samym prawom, które stosuje wobec innych. Ta korekta przenosi centralne pytanie ustroju z „jak sterować lepiej” na „kto kontroluje sterującego”.

Teoria dostarcza tu twardych przewidywań, nie moralistyki. Robert Michels sformułował żelazne prawo oligarchii: każda organizacja — łącznie z ruchem reformatorskim powołanym do zwalczania

oligarchii — wytwarza z czasem warstwę kierowniczą dążącą do utrwalenia własnej pozycji. George Stigler wykazał, że regulacja z reguły zostaje przejęta przez podmioty regulowane. Michael Mann pokazał, że władza infrastrukturalna państwa — zdolność faktycznego przenikania społeczeństwa — rośnie niezależnie od władzy despotycznej i może być użyta w obu kierunkach.

Wniosek konstrukcyjny brzmi: każda warstwa zwiększająca sprawczość musi otrzymać odpowiadającą jej, niezależnie umocowaną pętlę obserwacji. Nie wystarcza deklaracja rozdziału władz; potrzebna jest obserwacja mająca własne źródło informacji, własny budżet i własną drogę alarmu do suwerena. Temu służą w niniejszym modelu: niezależny audyt z prawem dostępu do danych pierwotnych, jawny rejestr algorytmów i decyzji, kadencyjność i rotacja kadr, ochrona sygnalistów, obserwator transformacji z prawem alarmu oraz referendum jako bezpiecznik ostateczny. System musi zawierać model samego siebie — i udostępniać go obywatelowi.

R.8. Perspektywa sieciowa: topologia władzy, wąskie gardła i odporność

Teoria sieci złożonych dostarcza trzeciego, komplementarnego języka opisu. Państwo jest siecią węzłów (organów, rejestrów, jednostek terenowych) i krawędzi (przepływów informacji, pieniądza i uprawnień). Własności takiej sieci — rozkład stopni wierzchołków, centralność pośrednictwa, długość ścieżek, obecność dziur strukturalnych — determinują zarówno jej wydajność, jak i podatność na atak.

Réka Albert, Hawoong Jeong i Albert-László Barabási wykazali fundamentalną asymetrię sieci bezskalowych: są one wyjątkowo odporne na awarie losowe i wyjątkowo kruche wobec ataku wymierzonego w węzły centralne. Administracja państwowa jest siecią tego typu. Wynikają stąd dwa przeciwstawne wnioski, które ustrój musi pogodzić. Z jednej strony konsolidacja mandatu skraca ścieżki i usuwa dziury strukturalne, w których dziś ginie odpowiedzialność. Z drugiej — każdy skonsolidowany węzeł staje się celem o wysokiej wartości: dla przechwycenia politycznego, dla wrogiej operacji wpływu i dla awarii technicznej.

Odpowiedzią sieciową nie jest rozproszenie mandatu, lecz redundancja funkcji kontrolnych i zasilających przy jednoczesnej koncentracji mandatu wykonawczego. Model przyjmuje zatem: jeden mandat wykonawczy, ale wiele niezależnych ścieżek obserwacji (audyt, sądy, Senat, Sejmiki, media, obywatel); jeden graf wiedzy, ale rozproszona i replikowana infrastruktura danych z planami działania ręcznego; jedno centrum sytuacyjne, ale certyfikowane procedury awaryjne na wypadek jego utraty.

Perspektywa sieciowa wyjaśnia także, dlaczego administracja terenowa i Sejmiki muszą być rozdzielone funkcjonalnie. Mark Granovetter wykazał siłę słabych więzi — to one przenoszą informację nową, spoza własnego środowiska. Ronald Burt opisał dziury strukturalne jako miejsca, w których pośrednik czerpie rentę z kontroli przepływu między niepołączonymi grupami. Organ, który jest jednocześnie wykonawcą i reprezentantem, zajmuje dokładnie taką dziurę strukturalną: kontroluje przepływ informacji o własnym wykonaniu do wspólnoty, która ma go oceniać. Rozdzielenie tych ról nie osłabia samorządności — likwiduje rentę pośrednictwa.

Melvin Conway sformułował w 1968 roku regułę, którą warto czytać jako prawo ustrojowe: struktura wytworzonego systemu odzwierciedla strukturę komunikacyjną organizacji, która go zbudowała. Państwo o rozproszonej egzekutywie wytworzy rozproszone, niekompatybilne rejestry i usługi — nie z powodu błędów wdrożeniowych, lecz dlatego, że taka jest jego topologia komunikacyjna. Integracja usług cyfrowych bez uprzedniej integracji mandatu jest w świetle prawa Conwaya przedsięwzięciem skazanym na odtworzenie starych granic w nowej technologii.

R.9. Sprzężenie zwrotne i granice miary: prawo Goodharta i sygnał algedoniczny

Pętla sterowania zamyka się dopiero wtedy, gdy wynik działania wraca do regulatora jako informacja zdolna zmienić następną decyzję. Sprzężenie zwrotne, które nie zmienia zachowania, nie jest sprzężeniem — jest sprawozdawczością. Rozróżnienie to jest osią rozdziału o KPI, KRI i audycie: mierniki mają uruchamiać reakcję o określonym progu, właścicieli i terminie, w przeciwnym razie są kosztem bez funkcji.

Prawo Goodharta — w sformułowaniu Marilyn Strathern: gdy miara staje się celem, przestaje być dobrą miarą — opisuje nieunikniony efekt uboczny każdego systemu wskaźnikowego. Gwyn Bevan i Christopher Hood udokumentowali to zjawisko w brytyjskiej służbie zdrowia: cele osiągnęto, poprawiając raportowanie, a nie wynik. Jerry Muller uogólnił obserwację do tyranii metryki. Ustrój nie może tego zjawiska usunąć; może je jedynie ograniczyć przez konstrukcję: miernik twardego efektu zamiast wskaźnika zastępczego, właściciel rozliczany z efektu, klauzula wygaszenia wymuszająca rewizję oraz niezależny audyt prawdziwości danych. Reguła pozbawiona tych czterech elementów staje się z czasem nie narzędziem sterowania, lecz osłoną dla braku wyniku.

Sygnał algedoniczny Beera pełni funkcję komplementarną wobec wskaźników. Wskaźniki mierzą to, co przewidziano; kanał algedoniczny przenosi to, czego nie przewidziano. Ustrój musi zapewnić, by sygnał o krytycznym zagrożeniu — zgłoszony przez urzędnika, żołnierza, lekarza, obywatela lub system automatyczny — docierał do szczytu z pominięciem szczebli, których interesem może być jego stłumienie. Ochrona sygnalistów nie jest w tym ujęciu gestem etycznym, lecz elementem architektury sterowania.

R.10. Sztuczna inteligencja jako wzmacniacz różnorodności regulatora

Miejsce AI w tym modelu wynika bezpośrednio z prawa wymaganej różnorodności. Państwo nie jest w stanie zwiększyć różnorodności regulatora proporcjonalnie do złożoności otoczenia środkami klasycznymi — zatrudnienie rośnie liniowo i kosztownie, podczas gdy złożoność rośnie szybciej. AI jest jedynym dostępnym dziś narzędziem amplifikacji różnorodności o odpowiedniej skali: pozwala rozpatrzeć więcej źródeł, wykryć słabe sygnały, porównać warianty polityki, wykonać ciągły audyt zamiast wyrwykowego i skrócić czas decyzyjny bez rozbudowy aparatu.

Ta sama teoria wyznacza jednak granicę. Wzmacniacz różnorodności umieszczony wewnątrz regulatora zwiększa jego przewagę informacyjną nad społeczeństwem, a więc pogłębia asymetrię, którą cybernetyka drugiego rzędu każe kontrolować. Dlatego AI może w tym modelu wykonywać

wyłącznie funkcje receptora i wspomagania korelatora, nigdy zaś funkcji organizatora ani samodzielnego efektora władczego. Zasada human-in-command nie jest ukłonem wobec humanizmu — jest warunkiem zachowania rozdziału funkcji, bez którego pętla kontroli się rozpada.

Warstwa najnowsza — agenci AI działający z delegowaną kompetencją — wymaga przeniesienia klasycznych gwarancji ustrojowych na poziom kodu. Agent musi mieć tożsamość maszynową, ograniczony cel, minimalne uprawnienia, budżet, czas życia, właściciela i pełny dziennik operacji; niedopuszczalne jest samodzielne rozszerzanie uprawnień, ukryta komunikacja między agentami i niejawna zmiana polityki. Kierunek policy-as-code i constitutional AI polega na tym, że reguła jest wpisana w agenta przed uruchomieniem, a nie doklejana jako kontrola następcza. To cybernetyczny odpowiednik zasady legalizmu: kompetencja musi poprzedzać działanie.

Prawo i standardy techniczne dostarczają dziś gotowego aparatu do wykonania tej zasady: rejestry algorytmów publicznych na wzór brytyjskiego standardu przejrzystości algorytmicznej, ocena skutków dla praw podstawowych przewidziana w akcie o sztucznej inteligencji, ramy zarządzania ryzykiem NIST, wymóg realnego nadzoru człowieka oraz prawo do zakwestionowania decyzji. Model przyjmuje je nie jako obowiązek zewnętrzny, lecz jako minimum konstrukcyjne dla państwa, które chce używać AI bez utraty kontroli nad sobą.

R.11. Tor sterowniczy jako pole walki: manipulacja, FIMI i prywatny regulator

Regulator nie działa w próżni. O ten sam tor sterowniczy — o uwagę, percepcję i decyzję obywatela — konkurują inni gracze. Analiza wymaga rozdzielenia czterech zjawisk, których mieszanie prowadzi do błędów ustrojowych o poważnych skutkach: (1) jawnej perswazji demokratycznej z ujawnionym nadawcą; (2) niejawnej manipulacji wobec własnych obywateli; (3) wrogiej operacji wpływu prowadzonej przez podmiot zewnętrzny; oraz (4) przechwycenia funkcji regulatora społecznego przez prywatne platformy kontrolujące uwagę i rekomendację.

Wobec trzeciego i czwartego zjawiska państwo ma obowiązek obrony — dokumentują je raporty Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych o zagranicznej manipulacji informacyjnej, prace NATO o wojnie kognitywnej oraz analizy rosyjskiej teorii sterowania refleksyjnego, opisującej celowe kształtowanie przesłanek decyzji przeciwnika. Wobec drugiego zjawiska państwo ma bezwzględny zakaz: granica między obroną informacyjną a propagandą państwową jest granicą między republiką a państwem nadzoru.

Rozróżnienie to ma konsekwencję metodologiczną. Odporność toru poznawczego buduje się nie przez kontrolę treści, lecz przez wzmocnienie odbiorcy: przez prebunking i teorię inokulacji, kompetencje medialne, pluralizm źródeł oraz przejrzystość finansowania i pochodzenia przekazu. Środki te wzmacniają zdolność obywatela do samodzielnej oceny — czyli, w języku Jolanty Wilsz, jego samosterowność — zamiast zastępować ją decyzją administracyjną. Państwo, które broni obywatela, odbierając mu zdolność oceny, wykonuje dokładnie ten atak, przed którym miało chronić.

Generatywna AI zmienia skalę po obu stronach: te same modele obniżają koszt operacji wpływu i podnoszą skuteczność obrony. Oznacza to, że obrona kognitywna przestaje być zadaniem komunikacyjnym, a staje się infrastrukturą krytyczną państwa, wymagającą właściciela, budżetu, wskaźników i audytu — z tym samym zestawem bezpieczników, który obowiązuje każdą inną zdolność regulatora.

R.12. Dwanaście twierdzeń i ich przekład ustrojowy

Dwanaście twierdzeń przywołanych w tym rozdziale nie jest zbiorem luźnych inspiracji, lecz zamkniętym łańcuchem argumentacyjnym: twierdzenia 1–4 wyznaczają warunki sprawczości regulatora — wierny model, wymaganą różnorodność, krótki czas decyzyjny i skończoną pojemność kanału; twierdzenia 5–7 określają jego architekturę i granice — komplet bloków układu samodzielnego, własny organizator oraz obserwator umieszczony wewnątrz obserwowanego systemu; twierdzenia 8–12 wyznaczają warunki, w których sprawczość pozostaje pod kontrolą Narodu — rotację elit, odporność sieci o wysokiej centralności, zgodność struktury organizacyjnej z wytwarzanym systemem, granice miary oraz drożność kanału sygnału krytycznego.

Poniższa tabela zestawia je w porządku, który pozwala sprawdzić każde rozwiązanie ustrojowe zawarte w dokumencie: kolumna pierwsza odpowiada na pytanie, dlaczego dane rozwiązanie jest konieczne, kolumna druga — co konkretnie z niego wynika w instytucjach, a kolumna trzecia — pod jakim warunkiem wolno je wprowadzić.

Zależność między kolumnami jest jednokierunkowa i nierozłączna: z twierdzenia wynika rozwiązanie, a z rozwiązania wynika obowiązkowy bezpiecznik, przy czym żaden z tych kroków nie jest ani opcjonalny, ani odwracalny.

Zestawienie to jest zarazem testem spójności całego budowanego systemu prezydenckiego i w takim charakterze należy się nim posługiwać przy redagowaniu szczegółowych rozwiązań.

Rozwiązanie ustrojowe, dla którego nie da się wskazać twierdzenia w kolumnie pierwszej, jest postulatem politycznym, a nie wnioskiem konstrukcyjnym — i powinno zostać albo uzasadnione, albo usunięte.

Rozwiązanie, dla którego nie da się wskazać bezpiecznika w kolumnie trzeciej, jest przyszłym kanałem przechwycenia państwa, ponieważ zwiększa zdolność regulatora, nie zwiększając zdolności jego kontroli.

TechnoRepublika przyjmuje wszystkie kolumny jako obowiązujące jednocześnie — sprawczość bez bezpiecznika prowadzi do państwa nadzoru, a bezpiecznik bez sprawczości do bezsilnej wydmuszki proceduralnej — i tylko w tym podwójnym rygorze jest projektem republikańskim. Uzasadnienie teoretyczne wzmacnia logikę rozwiązania.

	Twierdzenie teoretyczne	Rozwiązanie ustrojowe	Wymagany bezpiecznik
1	Dobry regulator jest modelem systemu (Conant–Ashby)	Narodowy Graf Wiedzy Egzekutywy; Narodowe Centrum Sytuacyjne; Mapa Oddziaływań Geopolitycznych; jednolity rachunek kosztu i wyniku	Jawność modelu w zakresie rozliczalności; publiczny kokpit KPI/KRI; prawo dostępu audytu do danych pierwotnych
2	Tylko różnorodność pochłania różnorodność (Ashby)	Jedność mandatu wykonawczego; agencje misyjne; AI jako amplifikator analizy; uproszczenie prawa jako atenuacja	Zakaz użycia przewagi informacyjnej wobec obywatela; rejestr systemów AI; pluralizm źródeł informacji publicznej
3	Czas decyzyjny determinuje sprawność układu (Kossecki; Boyd)	Małe centrum egzekutywy; krótki łańcuch decyzyjny; właściciel wyniku dla każdej misji	Terminy i tryby zaskarżenia niezależne od pośpiechu egzekutywy; kontrola sądowa aktów pilnych
4	Kanał ma skończoną pojemność i wprowadza szum (Shannon)	Standaryzacja danych i interfejsów; redukcja ogniw uzgodnieniowych	Obowiązek dokumentowania podstawy i uzasadnienia decyzji; niezmienny dziennik zmian
5	Układ samodzielny wymaga kompletu bloków (Mazur)	Odwzorowanie receptora, korelatora, efektora, homeostatu i zasilania w instytucjach	Zakaz łączenia efektora z homeostatem; funkcjonalny rozdział wykonania i oceny wykonania
6	Autonomia wymaga własnego organizatora (Kossecki)	Władza ustrojodawcza i referendum jako organizator; suwerenność technologiczna	Zakaz delegowania kompetencji ustrojodawczej; przenoszalność, dostęp audytowy, brak vendor lock-in
7	Obserwator jest częścią systemu (cybernetyka II rzędu)	Niezależny audyt z własnym źródłem danych; jawny rejestr decyzji i algorytmów	Odrębne umocowanie, budżet i droga alarmu audytu; zakaz łączenia roli audytora i dostawcy
8	Żelazne prawo oligarchii (Michels); przechwycenie regulatora (Stigler)	Kadencyjność; rotacja kadr; profesjonalna służba cywilna; jawność lobbingu	Karencja regulator–branża; rejestr konfliktów interesów; ochrona sygnalistów
9	Sieci centralne są odporne na awarię i kruche wobec ataku (Albert–Jeong–Barabási)	Koncentracja mandatu wykonawczego przy redundancji funkcji kontrolnych i zasilających	Certyfikowane procedury awaryjne i działanie ręczne; replikacja danych; wiele niezależnych ścieżek obserwacji
10	Struktura systemu odwzorowuje strukturę organizacji (Conway)	Integracja mandatu przed integracją usług cyfrowych; wspólny model danych	Publiczna architektura referencyjna; obowiązek interoperacyjności jako warunek finansowania
11	Gdy miara staje się celem, przestaje być dobrą miarą (Goodhart–Strathern)	KPI twardego efektu; KRI z progami reakcji; audyt prawdziwości raportów	Klauzula wygaszenia każdej reguły; niezależna weryfikacja danych; publikacja odchyleń wraz z komentarzem
12	Sygnał krytyczny musi omijać hierarchię (Beer)	Kanał algedoniczny; obserwator transformacji z prawem alarmu	Ochrona zgłaszającego; obowiązek udokumentowanej reakcji w wyznaczonym terminie

1. Prezydent jako jednorodna i zintegrowana egzekutywa państwa

Prezydent TechnoRepubliki jest bezpośrednio wybieranym organem wykonawczym, który łączy trzy funkcje: reprezentuje państwo, kieruje rządem oraz zwierzchnio zarządza administracją. Obywatel nie wybiera więc symbolu oderwanego od wykonania ani partii, która później negocjuje rzeczywisty rząd. Wybiera osobę, program, standard odpowiedzialności i publicznie wskazany zespół.

Jednorodność oznacza brak konkurencyjnego centrum egzekutywy. Nie funkcjonuje odrębny urząd premiera posiadający własny mandat polityczny. Sekretarze stanu i kierownicy agencji odpowiadają przed Prezydentem, Senatem w zakresie kontroli oraz prawem przed sądami.

Integracja oznacza spięcie strategii, budżetu, kadr, legislacji wykonawczej, danych, zarządzania kryzysowego i realizacji misji w jednym centrum odpowiedzialności. Nie oznacza centralnego wykonywania każdego zadania. Prezydent wyznacza cele i standardy, a profesjonalne jednostki wykonują je możliwie blisko obywatela.

Wymiar	Znaczenie w TechnoRepublice	Bezpiecznik
Mandat	Bezpośredni wybór przez Naród wraz z programem	Referendum, kadencyjność, jawność finansowania
Strategia	Prezydent ustala i aktualizuje kierunek państwa	Senat, konsultacje, audyt założeń
Administracja	Jednolity łańcuch kierowania i odpowiedzialności	Służba cywilna, sądy, sygnaliści
Budżet wykonawczy	Pieniądze są przypisane do misji i wyników	Zgoda Senatu, Izba Kontroli Państwowej /audyt, rejestr wydatków
Bezpieczeństwo	Zintegrowane dowodzenie w pokoju, kryzysie i wojnie	Kontrola terminów, prawa i działań nadzwyczajnych
AI i dane	Wsparcie analityczne i monitorowanie wykonania	Human-in-command, rejestr algorytmów, odwołanie

NIE MONARCHA, LECZ WŁAŚCICIEL WYNIKU

Prezydent nie otrzymuje prawa do dowolnego działania. Otrzymuje obowiązek osiągnięcia jawnych celów w granicach prawa i odpowiada za nieskuteczność, zaniechanie oraz nadużycie.

Uzasadnienie teoretyczne: jedność efektora i minimalizacja czasu decyzyjnego

Jednorodność egzekutywy nie jest postulatem siły, lecz wnioskiem z trzech niezależnych twierdzeń. Po pierwsze, prawo wymaganej różnorodności Ashby'ego: repertuar odpowiedzi regulatora musi dorównywać repertuarowi zakłóceń. Ustrój, w którym znaczna część zdolności analitycznej i decyzyjnej zużywa się na uzgadnianie stanowisk między dwoma ośrodkami mandatu, kieruje różnorodność do wewnątrz zamiast na zewnątrz — i przegrywa ze złożonością nie z braku kompetencji, lecz z powodu jej wewnętrznego zużycia.

Po drugie, czas decyzyjny Kosseckiego: sprawność układu jest odwrotnie proporcjonalna do czasu, jaki upływa od zarejestrowania bodźca do wykonania odpowiedzi. Każde dodatkowe ogniwo uzgodnieniowe nie tylko wydłuża ten czas, lecz — zgodnie z teorią informacji Shannona — wprowadza szum, ponieważ każdy węzeł pośredniczący reinterpretuje przekaz zgodnie z własnym kontekstem. To samo pokazuje pętla OODA Boyda: przewagę zdobywa układ, który szybciej domyka cykl obserwacji, orientacji, decyzji i działania.

Po trzecie, architektura układu samodzielnego Mazura wymaga rozdzielenia bloków, a nie ich mnożenia. Prezydent jest w tym modelu efektem naczelnym — organem wykonania. Nie jest korelatorem, którym pozostaje Senat 100 stanowiący normy, ani homeostatem, którym pozostają sądy, audyt i Sejmiki, ani organizatorem, którym pozostaje Naród działający przez władzę ustrojodawczą i referendum. Jedność egzekutywy oznacza więc jeden efektor, a nie jeden organ; siła wykonania jest tu równoważona przez to, że najwyższy poziom — modyfikacja reguł gry — pozostaje poza zasięgiem Prezydenta.

2. Diagnoza obecnej podzielonej i rozproszonej egzekutywy w Polsce

Obecny mechanizm utraty sprawczości

Reforma odwraca łańcuch: jeden mandat → jawne misje → wykonanie → pomiar → korekta

Mechanizm, przez który rozproszenie kompetencji zamienia się w bezruch i koszt.

Obecny polski ustrój łączy cechy parlamentaryzmu z silnym mandatem powszechnie wybranego Prezydenta. Tworzy to trwałe napięcie: obywatele oczekują od Prezydenta kierunku i odpowiedzialności, lecz większość narzędzi wykonawczych znajduje się w Radzie Ministrów. W warunkach współpracy napięcie bywa niewidoczne; w warunkach konfliktu może prowadzić do blokady, podwójnej komunikacji i przerzucania odpowiedzialności.

Rozproszenie przebiega także wewnątrz administracji. Resorty bronią własnych kompetencji, budżetów i danych. Jednostki centralne, terenowe, samorządowe, fundusze, spółki i regulatorzy działają w różnych rytmach. Obywatel oraz przedsiębiorca muszą scalać państwo samodzielnie, przemieszczając dokumenty i informacje między instytucjami.

Narodowa Strategia Bezpieczeństwa RP z 2020 r. wskazywała potrzebę integracji zarządzania bezpieczeństwem, obroną, kryzysami i cyberbezpieczeństwem oraz unifikacji procedur. Propozycja TechnoRepubliki rozwija tę logikę: państwo ma mieć wspólny model sytuacji, jednolity łańcuch odpowiedzialności i zdolność płynnego przejścia między codziennym zarządzaniem a kryzysem.

Patologia	Skutek dla obywatela	Odpowiedź ustrojowa
Konflikt mandatów	Nie wiadomo, kto odpowiada za kierunek państwa	Jeden mandat wykonawczy Prezydenta
Silosy resortowe	Powtarzanie danych i sprzeczne procedury	Wspólne standardy, dane i centrum koordynacji
Wieloszczeblowa administracja	Długi czas decyzji i lokalne układy blokujące	Jednolita administracja państwowa + kontrola Sejmików
Budżety bez właściciela wyniku	Wydatki rosną szybciej niż jakość usług	Budżet misyjny i publiczne KPI
Kadry partyjne	Niska ciągłość i utrata kompetencji	Profesjonalny korpus, konkursy i kadencyjność
Nieprzejrzysta automatyzacja	Decyzje bez wyjaśnienia i skutecznego odwołania	Rejestr algorytmów, audyt i human-in-command

DIAGNOZA CYBERNETYCZNA

Państwo bez aktualnego modelu rzeczywistości nie steruje – reaguje przypadkowo.

Państwo bez wyraźnego efektora nie wykonuje – produkuje dokumenty.

Państwo bez sprzężenia zwrotnego nie uczy się – powtarza błędy.

Uzasadnienie teoretyczne: rozproszony regulator jako defekt architektury

Diagnozę przedstawioną w tym rozdziale można sformułować ściśle: obecny ustrój ma dwa organy o mandacie efektorskim i żadnego o pełnej odpowiedzialności za wynik. W kategoriach cybernetycznych jest to sprzężenie o niejednoznacznym właścicielu — konfiguracja, która w każdym układzie regulacyjnym produkuje oscylacje, opóźnienia i przenoszenie kosztu na otoczenie. Nie jest to defekt polityki personalnej; jest to defekt architektury, odtwarzający się przy każdym składzie osobowym.

Rozproszenie wewnątrz administracji ma z kolei wyjaśnienie sieciowe. Resorty broniące własnych danych i kompetencji zajmują dziury strukturalne w rozumieniu Ronalda Burta: pozycje pośrednika kontrolującego przepływ między niepołączonymi obszarami. Pośrednik czerpie z takiej pozycji rentę — w postaci budżetu, wpływu i odporności na kontrolę — i dlatego nie ma bodźca, by dziurę zlikwidować. Integracja danych bez integracji mandatu nie usunie tej renty; przeniesie ją tylko na poziom techniczny.

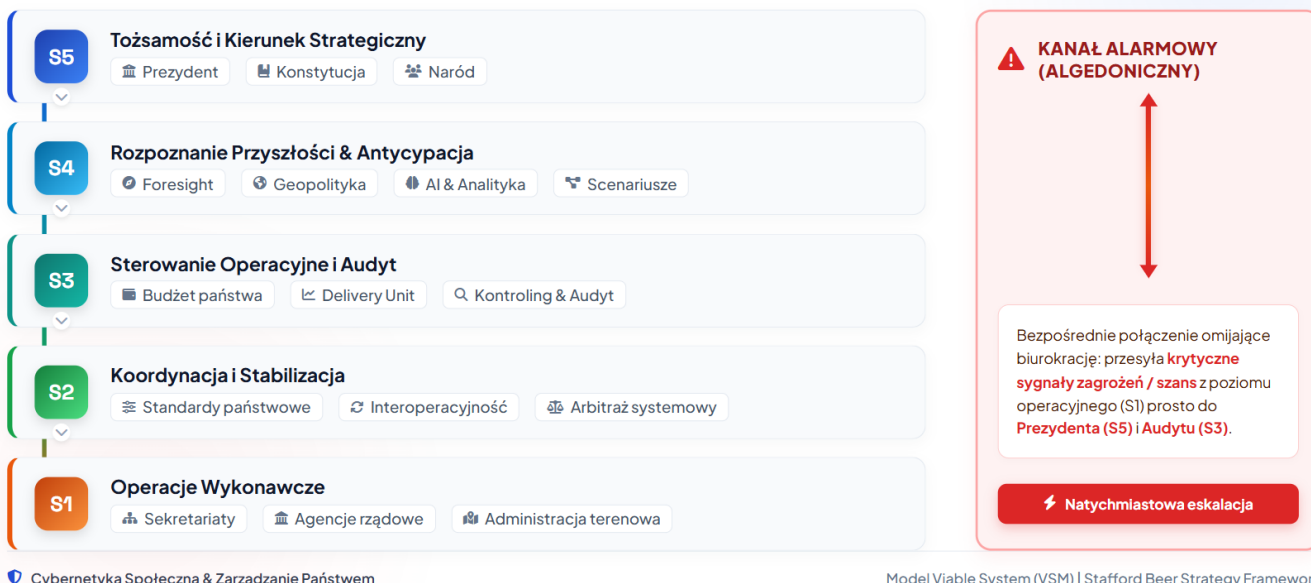
Prawo Conwaya wyjaśnia trwałość tego stanu: struktura wytwarzanych systemów odwzorowuje strukturę komunikacyjną organizacji, która je buduje. Rozproszona egzekutywa wytwarza rozproszone rejestry, niekompatybilne interfejsy i sprzeczne definicje tych samych pojęć — nie wskutek błędów wdrożeniowych, lecz dlatego, że taka jest jej topologia. To dlatego kolejne programy cyfryzacji odtwarzają stare granice resortowe w nowej technologii, a państwo nie uzyskuje modelu samego siebie, którego wymaga twierdzenie Conanta–Ashby'ego.

3. Mapa struktury prezydenckich instytucji

MODEL SYSTEMÓW ŻYWOTNYCH (VSM)

Prezydent jako System 5 Żywotnego Państwa

Architektura sterowania strategicznego i natychmiastowego przepływu sygnałów algedonicznych

Cybernetyka Społeczna & Zarządzanie Państwem

Model Viable System (VSM) | Stafford Beer Strategy Framework

Model Systemu Żywotnego jako rama instytucjonalna zintegrowanej egzekutywy.

Rysunek powyżej przedstawia ideę systemu prezydenckiego. Pokazana jest struktura zarządzania państwem w oparciu o Model Systemów Żywnych (VSM), w którym funkcja Prezydenta stanowi najwyższy poziom strategiczny (S5), odpowiadający za tożsamość, konstytucję i ogólny kierunek rozwoju narodu.

Poszczególne poziomy hierarchicznie opisują podział ról – od analizy przyszłości i geopolityki (S4), przez sterowanie budżetem i audyt (S3) oraz koordynację standardów (S2), aż po bezpośrednie działania operacyjne agencji i administracji (S1).

Kluczowym elementem architektury jest kanał alarmowy (algedoniczny), który pozwala na natychmiastowe przekazywanie sygnałów o kryzysach z poziomu operacyjnego (S1) bezpośrednio do Prezydenta (S5) oraz audytu (S3), z pominięciem biurokratycznych pośredników.

Centrum egzekutywy powinno być małe, skonsolidowane, strategiczne i zdolne do koordynacji. Nie może zastępować całej administracji. Jego rolą jest wyznaczanie misji, rozdzielanie odpowiedzialności, pilnowanie budżetu i terminów, integrowanie informacji oraz szybka eskalacja problemów.

3.1. Prezydenckie Centrum Sterowania Państwem

- Biuro Strategii i Foresightu – przygotowuje warianty rozwoju, aktualizuje założenia i prowadzi red teaming.
- Biuro Misji i Realizacji – prowadzi portfel priorytetów, usuwa bariery między instytucjami i raportuje wynik.
- Biuro Budżetu Wykonawczego – łączy cele z finansowaniem, prowadzi przeglądy wydatków i kontrolę kosztu misji.
- Biuro Kadr Państwa – odpowiada za profil kompetencji, nabór, sukcesję, rezerwę talentów i standardy służby publicznej.
- Biuro Legislacji Egzekutywy – przygotowuje projekty ustaw, akty wykonawcze i kontroluje zgodność regulacji z misjami.
- Biuro Danych, AI i Cyberbezpieczeństwa – utrzymuje państwową architekturę danych, rejestr modeli oraz zasady bezpiecznej automatyzacji.
- Narodowe Centrum Sytuacyjne – integruje bezpieczeństwo, zarządzanie kryzysowe, infrastrukturę krytyczną i ciągłość państwa.
- Biuro Audytu Wyniku i Antybiurokracji – niezależnie testuje wykonanie, obciążenia regulacyjne i prawdziwość raportów.

3.2. Sekretariaty stanu

Sekretariaty stanu grupują działy administracji według misji, a nie historycznych granic resortów. Proponowany podział kierunkowy obejmuje cztery obszary:

Sekretariat	Zakres	Przykładowe misje
Bezpieczeństwo i suwerenność	obrona, sprawy zagraniczne, cyber, infrastruktura krytyczna, energia strategiczna	odstraszanie, odporność, suwerenność danych i energii
Rozwój i technologia	gospodarka, przemysł, nauka, innowacje, transport, finanse rozwojowe	reindustrializacja, deep-tech, eksport, produktywność
Człowiek i usługi publiczne	zdrowie, polityka społeczna, kompetencje, mieszkalnictwo, kultura	zdrowe życie, reskilling, dostępność usług
Terytorium i środowisko	administracja terenowa, rolnictwo, woda, środowisko, rozwój przestrzenny	równowaga terytorialna, bezpieczeństwo żywnościowe i wodne

3.3. Agencje misyjne

Agencja misyjna powstaje dla problemu, którego nie rozwiązuje rutynowa administracja. Otrzymuje ograniczony mandat, budżet, zespół, dane i termin. Po osiągnięciu celu jest zamykana, przekształcana albo ponownie autoryzowana.

Element karty agencji	Minimalna treść
Mandat	jaki problem publiczny ma rozwiązać
Właściciel wyniku	osoba odpowiedzialna zawodowo i prawnie
Zasoby	budżet, kadry, dane, infrastruktura i uprawnienia
Mierniki	KPI wyniku oraz KRI ryzyka
Granice	zakazane działania, prawa obywateli, reguły AI
Wygaśnięcie	termin zamknięcia lub ponownej autoryzacji
Audyt	częstotliwość kontroli i publiczny format raportu

3.4. Administracja terenowa i Sejmiki

Urzędy samorządowe wykonujące zadania administracyjne zostają zastąpione jednolitą administracją państwową Prezydenta. Nie oznacza to likwidacji lokalnej podmiotowości. Przeciwnie: wspólnoty przestają utrzymywać równoległą biurokrację, a odzyskane zasoby kierują na inicjatywy rozwojowe, społeczne, kulturalne i gospodarcze.

Sejmiki samorządowe są wybieralną reprezentacją wspólnot. Ustalają lokalne priorytety, opiniują nominacje terenowe, inicjują misje, kontrolują jakość usług i mogą uruchamiać procedury audytowe. Administracja wykonuje prawo i standardy państwa, lecz pozostaje pod stałą obserwacją obywatelską.

Rozwiązanie to skutecznie godzi sprawność jednolitej egzekutywy państwowej z realną podmiotowością lokalną, przekształcając samorząd z kosztownego aparatu biurokratycznego w kluczowy organ obywatelskiej kontroli i inicjatywy rozwojowej.

W ujęciu cybernetycznym rozdzielenie aparatu wykonawczego od organu reprezentacji eliminuje konflikty decyzyjne i redukuje szum informacyjny, pozostawiając Sejmik jako niezależny kanał dodatniego sprzężenia zwrotnego i audytu, który stymuluje adaptacyjność systemu państwowego bez obciążania go biurokracją wykonawczą.

Uzasadnienie teoretyczne: Model Systemów Żywnych jako gramatyka instytucji

Struktura opisana w tym rozdziale nie jest schematem organizacyjnym dobranym z wygody, lecz odwzorowaniem minimalnego zestawu funkcji, bez których żaden układ nie utrzymuje zdolności do sterowania. Stafford Beer wykazał, że każdy system zdolny do przetrwania realizuje pięć funkcji: operacje, koordynację, zarządzanie bieżące wraz z audytem, wywiad i przewidywanie oraz tożsamość i politykę. Marian Mazur, wychodząc z zupełnie innych przesłanek, doszedł do zbieżnej listy bloków: receptorów, korelatora, efektorów, homeostatu oraz akumulatora i alimentatora.

Zbieżność ta ma konsekwencję praktyczną: brak którejkolwiek funkcji jest defektem konstrukcyjnym, którego nie da się skompensować wysiłkiem kadr. Państwo bez sprawnego systemu wywiadu i przewidywania reaguje na kryzysy, których mogło uniknąć. Państwo bez systemu koordynacji wytwarza oscylacje między jednostkami wykonawczymi. Państwo bez homeostatu wykonuje polecenia, których skutków nie mierzy. Osiem biur Prezydenckiego Centrum Sterowania Państwem odpowiada dokładnie tym funkcjom — i dlatego lista ta jest zamknięta, a nie otwarta na dowolne dopisywanie kolejnych urzędów.

Kanał algedoniczny zasługuje na osobne uzasadnienie, ponieważ jest jedynym elementem architektury, który świadomie łamie hierarchię. Beer wprowadził go w odpowiedzi na strukturalną wadę każdego układu wielopoziomowego: sygnał o krytycznym zagrożeniu, przechodząc przez szczeble, jest filtrowany przez interesy pośredników, którym zwykle nie opłaca się przekazać złej wiadomości w pełnej postaci. Bez kanału omijającego hierarchię szczyt układu otrzymuje obraz uspokojony — i podejmuje decyzje na podstawie modelu, który jest systematycznie zniekształcony w jednym kierunku.

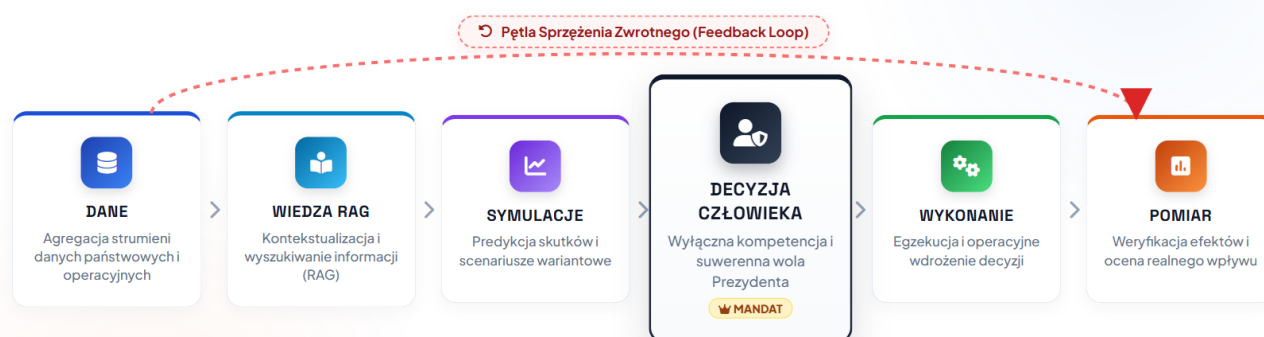
Rozdzielenie administracji terenowej i Sejmików ma również uzasadnienie w teorii sieci. Organ łączący wykonanie z reprezentacją kontroluje przepływ informacji o własnym wykonaniu do wspólnoty, która ma go oceniać — czyli zajmuje dziurę strukturalną i czerpie z niej rentę pośrednictwa. Rozdzielenie tych ról nie ogranicza samorządności; przywraca wspólnocie niezależne źródło informacji o jakości administracji na jej terenie, a więc wzmacnia homeostat lokalny.

4. AI jako mechanizm wspomagający misję Prezydenta

ARCHITEKTURA DECYZYJNA AI

AI wspiera pętlę prezydencką – **nie przejmuje mandatu**

Model cyklu decyzyjnego ze wsparciem analitycznym i pełną odpowiedzialnością człowieka

Sprzężenie zwrotne: Wynik pomiaru automatycznie aktualizuje i optymalizuje model AI, ale **nigdy nie znosi odpowiedzialności politycznej, konstytucyjnej i prawnej człowieka.**

AI skracza pętlę decyzyjną, ale decyzja władcza pozostaje ludzka i kontrolowalna.

AI wzmacnia wymaganą różnorodność regulatora: pomaga analizować więcej źródeł, wykrywać słabe sygnały, porównywać warianty i monitorować tysiące zależności. Jej wartość nie polega na zastąpieniu przywództwa, lecz na poprawie jakości modelu państwa, na którym opiera się decyzja.

Funkcja AI	Przykład zastosowania	Granica
Rozpoznanie	analiza danych gospodarczych, bezpieczeństwa, zdrowia i infrastruktury	zakaz niejawnego profilowania politycznego
Foresight	scenariusze, symulacje i testowanie założeń	model nie może być traktowany jako pewnik
Koordinacja	wykrywanie sprzecznych terminów, budżetów i regulacji	ostateczny arbitraż należy do człowieka
Realizacja	monitoring kamieni milowych i alarmowanie o odchyleniach	AI nie ukrywa złych wyników przez zmianę metryk
Audyt	analiza anomalii, konfliktów interesów i kosztów	audyt modelu przez niezależną jednostkę
Obsługa obywatela	proaktywne informacje i prowadzenie po sprawie	prawo do człowieka i skutecznego odwołania

4.1. Zasada human-in-command

W decyzjach wysokiego ryzyka człowiek nie jest ceremonialnym zatwierdzającym. Musi rozumieć cel systemu, posiadać kompetencje do zakwestionowania rekomendacji, mieć dostęp do źródeł i możliwość zatrzymania działania. Automatyzacja nie może tworzyć luki odpowiedzialności.

4.2. Rejestr agentów i modeli

- każdy system AI otrzymuje identyfikator, właściciela, cel, zakres danych i poziom ryzyka;
- każdy agent posiada ograniczone uprawnienia, czas ważności i pełny dziennik działań;
- systemy wysokiego ryzyka wymagają testów przed wdrożeniem, monitoringu działania i planu wycofania;
- obywatel otrzymuje informację, kiedy AI miała wpływ na jego sprawę;
- model, dane i dostawca podlegają kontroli konfliktu interesów i zależności technologicznej.

CZTERY ZAKAZY

AI nie tworzy samodzielnie prawa.

AI nie wydaje ostatecznych decyzji ograniczających prawa.

AI nie prowadzi ukrytej perswazji politycznej.

AI nie zastępuje odpowiedzialności Prezydenta ani urzędnika.

Uzasadnienie teoretyczne: AI jako amplifikator różnorodności i jego granica

Rola AI w tym modelu wynika z prostego rachunku wymaganej różnorodności. Złożoność otoczenia państwa rośnie szybciej niż zdolność do zwiększania zatrudnienia i kompetencji metodami klasycznymi. Ashby wskazał dwa dopuszczalne ruchy: amplifikację różnorodności regulatora oraz atenuację różnorodności otoczenia. AI jest dziś jedynym narzędziem amplifikacji o skali odpowiadającej problemowi — pozwala rozpatrywać więcej źródeł, wykrywać słabe sygnały, porównywać warianty i prowadzić audyt ciągły zamiast wyrwykowego.

Ta sama teoria wyznacza granicę użycia. Amplifikator umieszczony wewnątrz regulatora zwiększa jego przewagę informacyjną nad społeczeństwem, a cybernetyka drugiego rzędu nakazuje traktować tę asymetrię jako zagrożenie, nie jako zysk. Dlatego AI może w modelu pełnić funkcje receptora i wspomagania korelatora, nigdy zaś funkcji organizatora ani samodzielnego efektora władczego. Cztery zakazy sformułowane w tym rozdziale są cybernetycznym odpowiednikiem rozdziału bloków: przekroczenie któregośkolwiek z nich likwiduje ludzkiego właściciela decyzji, a wraz z nim punkt zaczepienia dla całej pętli kontroli.

Rejestr agentów i modeli jest przeniesieniem klasycznych gwarancji ustrojowych na poziom kodu. Agent działający z delegowaną kompetencją musi mieć tożsamość maszynową, ograniczony cel, minimalne uprawnienia, budżet, czas życia, właściciela i pełny dziennik operacji; niedopuszczalne pozostają samodzielne rozszerzanie uprawnień, ukryta komunikacja między agentami i niejawna zmiana polityki. Kierunek policy-as-code polega na tym, że reguła jest wpisana w agenta przed uruchomieniem, a nie doklejana jako kontrola następcza — co odpowiada zasadzie legalizmu, zgodnie z którą kompetencja poprzedza działanie.

Standardy międzynarodowe dostarczają gotowego aparatu wykonawczego: ramy zarządzania ryzykiem AI opracowane przez NIST, obowiązek oceny skutków dla praw podstawowych przewidziany w unijnym akcie o sztucznej inteligencji, brytyjski standard rejestrowania przejrzystości algorytmicznej oraz konwencja ramowa Rady Europy o sztucznej inteligencji i prawach człowieka. Model przyjmuje je jako minimum konstrukcyjne, a nie jako obowiązek narzucony z zewnątrz.

5. Elektroniczne zarządzanie dokumentacją wiedzy

Elektroniczne zarządzanie dokumentacją nie może być jedynie cyfrowym odpowiednikiem papierowego archiwum. Ma tworzyć żywą, wersjonowaną i audytowalną pamięć państwa. Każdy dokument powinien być powiązany z podstawą prawną, misją, właścicielem, budżetem, decyzją, terminem oraz wynikiem.

5.1. Narodowy Graf Wiedzy Egzekutywy

Graf wiedzy łączy akty prawne, strategie, budżety, projekty, osoby odpowiedzialne, dane terytorialne, ryzyka i wyniki. Dzięki temu pytanie: kto odpowiada, na jakiej podstawie i z jakim skutkiem? - nie wymaga wielotygodniowego śledztwa administracyjnego.

5.2. RAG z dowodami

RAG pobiera odpowiednie fragmenty źródeł i przekazuje je modelowi językowemu. W administracji publicznej odpowiedź musi zawierać cytowalne źródła, datę obowiązywania, poziom pewności i informację o brakach. System nie może ukrywać sprzeczności między dokumentami.

Warstwa	Funkcja	Standard zaufania
Repozytorium	wersjonowane dokumenty i rejestry źródłowe	niezmiennność, retencja, kontrola dostępu
Ontologie	wspólny słownik instytucji, misji, ryzyk i praw	jawne definicje i właściciele pojęć
Graf wiedzy	relacje między prawem, decyzją, budżetem i wynikiem	pełny ślad pochodzenia
RAG/GraphRAG	wyszukiwanie i synteza dowodów	cytowania, aktualność i walidacja
Agenci	badacz, weryfikator, audytor, syntezytor	podział ról i brak samopotwierdzania
Interfejs	kokpit Prezydenta, urzędnika i obywatela	różne uprawnienia, wspólna prawda źródłowa

Wiedza państwowa wymaga podejścia hybrydowego. Klasyczny RAG jest dobry dla dużych, często aktualizowanych korpusów, ale może gubić istotne fragmenty. Kuracja agentowa ułatwia audyt i korektę, lecz bywa mniej wierna przy odtwarzaniu dokładnych formuł. Dlatego dokumentacja Prezydenta powinna łączyć RAG, GraphRAG, pełny kontekst dla krytycznych aktów oraz ludzką kurację wiedzy.

ZASADA DOWODOWA

Żadna rekomendacja strategiczna AI bez źródła.

Żadna decyzja wykonawcza bez podstawy prawnej.

Żadna zmiana dokumentu bez autora, daty i historii wersji.

Uzasadnienie teoretyczne: korelator państwa i pamięć instytucjonalna

Twierdzenie Conanta–Ashby'ego stawia przed państwem wymóg, którego nie da się spełnić dokumentem: dobry regulator musi zawierać model regulowanego systemu. Model ten w państwie ma postać korelatora — bloku, który w ujęciu Mazura przetwarza informację w decyzje i przechowuje pamięć programów oraz norm. Archiwum dokumentów nie jest korelatorem, ponieważ nie odwzorowuje zależności: nie wie, że dana strategia finansuje daną misję, że misja ma właściciela, że właściciel raportuje wskaźnik, a wskaźnik odchyła się od progu.

Narodowy Graf Wiedzy Egzekutywy jest technicznym wykonaniem tego wymogu. Reprezentacja grafowa — akty prawne, strategie, budżety, projekty, osoby odpowiedzialne, dane terytorialne, ryzyka i wyniki jako węzły połączone jawnymi relacjami — pozwala odpowiadać na pytania, na które zbiór dokumentów odpowiedzieć nie może: co przestanie działać, jeśli uchylimy ten przepis; kto odpowiada za ten wskaźnik; które misje konkurują o ten sam zasób.

Wymóg dowodowy stawiany warstwie generatywnej ma uzasadnienie w tej samej logice. Model językowy bez podpętego źródła wytwarza tekst statystycznie prawdopodobny, nie zaś prawdziwy — a decyzja władcza oparta na takim tekście nie ma podstawy w modelu rzeczywistości, lecz w jego imitacji. Podejście hybrydowe, łączące wyszukiwanie fragmentów z przejściem po grafie, adresuje dwie różne słabości: klasyczne wyszukiwanie gubi relacje, a sam graf nie obejmuje treści nieustrukturyzowanej. Zasada, zgodnie z którą żadna rekomendacja nie trafia do decydenta bez wskazania źródła, jest w tym ujęciu warunkiem wierności modelu, a nie wymogiem biurokratycznym.

6. Gotowość administracji państwowej do realizacji misji Prezydenta

Technologia nie naprawi źle zaprojektowanej organizacji. Zintegrowana egzekutywa wymaga przygotowania ludzi, procesów, danych, prawa i infrastruktury. Transformacja rozpoczyna się od oceny zdolności, a nie od zakupienia kolejnego systemu.

Domena gotowości	Pytanie kontrolne	Minimalny standard
Prawo	Czy kompetencje i odpowiedzialność są jednoznaczne?	mapa podstaw prawnych i procedur odwoławczych
Organizacja	Czy każda misja ma właściciela i zasoby?	RACI, karta misji, delivery review
Kadry	Czy urząd posiada wymagane kompetencje?	profile ról, egzaminy, szkolenia i sukcesja
Dane	Czy dane są aktualne, interoperacyjne i legalne?	katalog danych, właściciel, jakość, retencja
AI	Czy system jest bezpieczny i audytowalny?	ocena ryzyka, monitoring, human-in-command
Cyber	Czy państwo działa podczas ataku i awarii?	zero trust, kopie, redundancja i ćwiczenia
Kultura	Czy urzędnik może zgłaszać błąd bez represji?	ochrona sygnalistów i kultura uczenia
Obywatel	Czy usługa jest zrozumiała i dostępna?	jedno okno, prosty język, ścieżka skargi

6.1. Państwowa Akademia Egzekutywy

Akademia przygotowuje sekretarzy stanu, dyrektorów, wojewodów, liderów misji i audytorów. Program łączy konstytucję, cybernetykę, ekonomię, bezpieczeństwo, zarządzanie projektami, dane, AI, komunikację i etykę służby publicznej.

6.2. Międzypokoleniowa rezerwa kompetencji

MIĘDZYPOKOLENIOWA EGZEKUTYWA KOMPETENCJI

wspólne zespoły misji • mentoring odwrotny • rezerwa kompetencji • ciągłość państwa

Gen Z i seniorzy jako dwie komplementarne warstwy zdolności państwa.

Gen Z wnosi cyfrową biegłość, tempo uczenia, znajomość platform i naturalne korzystanie z AI. Seniorzy wnoszą doświadczenie instytucjonalne, pamięć skutków dawnych reform, relacje, etos zawodu i zdolność rozpoznawania ryzyka. Każdy strategiczny zespół powinien łączyć oba pokolenia.

- mentoring odwrotny: młodszy uczy narzędzi cyfrowych, starsi uczy kontekstu i odpowiedzialności;
- rezerwa ekspertów: emerytowani inżynierowie, lekarze, wojskowi, prawnicy i menedżerowie mogą uczestniczyć w misjach;
- zespoły 2G: każda misja posiada liderów i recenzentów z co najmniej dwóch pokoleń;
- reskilling ciągły: kompetencje AI stają się podstawową umiejętnością służby publicznej.

Uzasadnienie: gotowość jako pojemność kanału i samosterowność kadr

Gotowość administracji jest w języku cybernetyki pojemnością kanału wykonawczego. Regulator może mieć doskonały model i trafną decyzję, a mimo to nie osiągnąć wyniku, jeżeli kanał, przez który decyzja ma zostać wykonana, ma zbyt małą przepustowość albo wprowadza zbyt duży szum. Dziewięć domen gotowości opisanych w tym rozdziale to lista miejsc, w których kanał ten najczęściej zawodzi: kompetencje, procesy, dane, prawo, finanse, technologia, bezpieczeństwo, kultura organizacyjna i zdolność do zmiany.

Jolanta Wilsz wprowadziła pojęcie samosterowności — zdolności układu do kierowania sobą na podstawie własnych, trwałych właściwości. Państwo autonomiczne wymaga samosterownych urzędników: takich, którzy potrafią działać w warunkach niepełnej informacji bez czekania na polecenie i bez przekraczania kompetencji. Kształcenie w Państwowej Akademii Egzekutywy jest zatem inwestycją w pojemność kanału, a nie dodatkiem prestiżowym; jego celem jest zwiększenie liczby węzłów zdolnych do samodzielnego domknięcia lokalnej pętli sterowania.

Międzypokoleniowa rezerwa kompetencji ma uzasadnienie w twierdzeniu o różnorodności zespołów. Scott Page wykazał, że przy problemach złożonych zróżnicowanie perspektyw poznawczych podnosi jakość rozwiązań bardziej niż przyrost przeciętnej zdolności jednostkowej. Zespoły łączące pokolenia różnią się nie poziomem kompetencji, lecz repertuarem heurystyk: pokolenie cyfrowe wnosi tempo uczenia i biegłość narzędziową, pokolenie doświadczone — pamięć precedensów i wyczucie skutków ubocznych. W kategoriach Ashby'ego jest to najtańsza dostępna amplifikacja różnorodności regulatora.

7. Prawo obywateli do dobrych kandydatów na Prezydenta

Lejek dobrego kandydata na Prezydenta

Nie układ, lecz jawny mechanizm selekcji

Proponowany mechanizm selekcji kandydatów odporny na koterie i czysty marketing.

Prawo do wyboru nie jest pełne, gdy oferta kandydatów powstaje w zamkniętych gabinetach partyjnych. Obywatele powinni otrzymać realną możliwość porównania charakteru, kompetencji, zespołu, programu i ryzyka każdego kandydata.

7.1. Minimalny profil kandydata

Filar	Co musi zostać wykazane	Jak sprawdzać
Integralność	brak ukrytych konfliktów, uczciwość, odporność na korupcję	jawne oświadczenia, kontrola źródeł majątku, audyt
Kompetencja państwowa	rozumienie prawa, budżetu, bezpieczeństwa i administracji	egzamin publiczny, symulacje decyzyjne
Myślenie strategiczne	zdolność pracy na scenariuszach i założeniach	gry strategiczne, red teaming
Przywództwo	budowa zespołu, rozwiązywanie konfliktów, decyzje pod presją	assessment center, historia wyników
Technologia	rozumienie AI, danych, cyber i suwerenności technologicznej	debata techniczna i ocena ekspertów
Republikanizm	szacunek do prawa, kontroli i pokojowej korekty	zobowiązanie konstytucyjne i ocena działań

7.2. Publiczne dossier kandydata

- życiorys zawodowy i pełna historia funkcji publicznych;
- źródła finansowania kampanii i sieć powiązań interesów;
- program z celami, kosztami, terminami i wskaźnikami;
- imienny zespół kluczowych sekretarzy stanu przed wyborami;
- wyniki niezależnych testów kompetencji i symulacji kryzysowych;
- deklaracja używania AI, danych i standardów jawności;
- plan pierwszych 100 dni oraz plan sukcesji i ciągłości państwa.

PRAWO DO KANDYDATA, NIE DO PRODUKTU MARKETINGOWEGO

Obywatel ma prawo wiedzieć nie tylko, co kandydat mówi, ale jak podejmuje decyzje, z kim będzie rządził, kto finansuje jego kampanię i jak zostanie rozliczony.

Uzasadnienie teoretyczne: selekcja jako sterowanie jakością korelatora

Jakość regulatora jest ograniczona jakością jego korelatora, a jakość korelatora — właściwościami osób, które go obsadzają. Mazur wiązał predyspozycje do funkcji sterowniczych z dynamizmem charakteru: różne bloki układu wymagają różnych profili — korelator planowania długiego horyzontu innych niż efektor szybkiego wykonania. Wilsz opisała to samo w kategoriach stałych indywidualnych cech osobowości. Wniosek ustrojowy brzmi: obsada kluczowych stanowisk nie jest kwestią lojalności ani prestiżu, lecz dopasowania trwałych właściwości sterowniczych do funkcji bloku.

Ekonomia polityczna dostarcza uzasadnienia komplementarnego. Timothy Besley wykazał, że jakość rządu zależy od mechanizmu selekcji politycznej co najmniej tak silnie, jak od bodźców działających na już wybranych rządzących. Badania Ernesto Dal Bó i współautorów pokazały, że systemy selekcji mogą jednocześnie podnosić kompetencje i reprezentatywność — ale tylko wtedy, gdy kryteria są jawne, a bariery wejścia niskie. Zamknięta procedura partyjna optymalizuje lojalność wobec aparatu, ponieważ to ona jest w niej jedyną obserwowalną zmienną.

Publiczne dossier kandydata jest w tym ujęciu mechanizmem redukcji asymetrii informacji między suwerenem a kandydatem na efektora naczelnego. Claudio Ferraz i Frederico Finan wykazali empirycznie, że publikacja niezależnych audytów istotnie zmienia wyniki wyborcze — informacja o rzeczywistym wykonaniu działa, jeżeli dotrze do wyborcy przed głosowaniem. Jawność zespołu, źródeł finansowania, wyników testów kompetencyjnych i planu ciągłości państwa nie jest zatem wymaganiem moralnym, lecz warunkiem, by wybór był aktem sterowania, a nie aktem zaufania.

8. Uczciwy proces wyłaniania kandydatów i wybór Prezydenta

Uczciwość wyboru wymaga równego dostępu do procedury, pluralizmu informacji, przejrzystego finansowania, ochrony przed manipulacją i pełnej kontroli technicznej głosowania.

W erze AI szczególne znaczenie ma prawo do wiedzy, czy przekaz został wygenerowany, spersonalizowany albo rozpowszechniony przez automat.

Prawo obywatelskie	Gwarancja
Prawo do otwartego zgłoszenia	jasne, proporcjonalne wymagania poparcia i brak dyskryminacyjnych barier
Prawo do równej informacji	porównywalne dossier, debaty tematyczne i publiczne dane o programach
Prawo do przejrzystego finansowania	bieżący rejestr wpłat, wydatków, usług i wsparcia rzeczowego
Prawo do autentyczności przekazu	oznaczanie treści syntetycznych, zakaz deepfake podszywającego się pod kandydatów
Prawo do prywatności	zakaz niejawnego profilowania wrażliwych cech i handlu danymi politycznymi
Prawo do bezpieczeństwa głosu	papierowy lub równoważny audytowalny ślad, testy i obserwacja społeczna
Prawo do skutecznej skargi	szybkie sądy wyborcze, dostęp do dowodów i możliwość korekty wyniku
Prawo do pluralizmu	jawne reguły platform, bibliotek reklam i zasięgu algorytmicznego

8.1. Obywatelska Komisja Integralności Wyborów

Komisja łączy ekspertów prawa, cyberbezpieczeństwa, statystyki, mediów i organizacji obywatelskich. Publikuje rejestr incydentów, wyniki testów systemów, bibliotekę reklam politycznych oraz raport o równości dostępu kandydatów.

8.2. AI w kampanii

Kampanie mogą używać AI do analizy, tłumaczenia, dostępności i tworzenia treści, ale nie do ukrytego wywierania wpływu na podstawie danych wrażliwych. Każda kampania prowadzi publiczny rejestr systemów AI i odpowiada za szkody wywołane przez automatyczne narzędzia.

Uzasadnienie teoretyczne: obrona toru poznawczego i granica manipulacji

Wybór jest momentem, w którym Naród — jako organizator układu — wprowadza nowy program do korelatora państwa. Atak na ten moment jest atakiem na autonomię układu w rozumieniu Kosseckiego: nie przejmując organów, lecz podmienia program przy zachowaniu wszystkich zewnętrznych atrybutów państwowości. Dlatego integralność wyborcza nie jest zagadnieniem proceduralnym, lecz zagadnieniem suwerenności; sterowanie pośrednie jest najgroźniejszą formą utraty niepodległości wewnętrznej właśnie dlatego, że nie zostawia widocznych śladów.

Analiza wymaga rozdzielenia czterech odrębnych zjawisk: jawnej perswazji demokratycznej z ujawnionym nadawcą; niejawnej manipulacji wobec własnych obywateli; wrogiej operacji wpływu prowadzonej przez podmiot zewnętrzny; oraz przechwycenia funkcji regulatora społecznego przez prywatne platformy kontrolujące uwagę i rekomendację. Wobec trzeciego i czwartego państwo ma obowiązek obrony, opisany w raportach o zagranicznej manipulacji informacyjnej, pracach o wojnie kognitywnej i analizach teorii sterowania refleksyjnego. Wobec drugiego ma bezwzględny zakaz — i to ten zakaz oddziela republikę od państwa nadzoru.

Z rozróżnienia tego wynika metoda. Odporność buduje się nie przez kontrolę treści, lecz przez wzmocnienie odbiorcy: przez prebunking i teorię inokulacji, kompetencje medialne, pluralizm źródeł oraz przejrzystość finansowania i pochodzenia przekazu. Zakaz mikrotargetowania politycznego opartego na wrażliwych profilach psychologicznych oraz obowiązek oznaczania treści generowanych maszynowo są w tym ujęciu ochroną samosterowności obywatela — zdolności do samodzielnej oceny, bez której akt wyborczy przestaje być sygnałem sterowniczym, a staje się echem cudzej decyzji.

9. KPI, KRI, publiczny rejestr i niezależny audyt działań Prezydenta

Sześć wymiarów publicznego kokpitu odpowiedzialności.

Prezydent nie może być rozliczany wyłącznie z popularności, liczby ustaw ani liczby konferencji prasowych. Rozliczenie musi dotyczyć wyniku państwa: bezpieczeństwa, jakości usług, produktywności, suwerenności technologicznej, kondycji finansów i zaufania obywateli.

9.1. Przykładowe KPI

Obszar	Przykładowy KPI	Częstotliwość
Sprawczość	odsetek misji realizowanych w terminie i budżecie	miesięcznie/kwartalnie
Usługi	czas załatwienia sprawy i odsetek spraw bez ponownego składania danych	miesięcznie
Bezpieczeństwo	czas wykrycia i odtworzenia usług krytycznych	kwartalnie + ćwiczenia
Gospodarka	produktywność, inwestycje deep-tech, udział własności technologicznej	kwartalnie/rocznie
Finanse	koszt realizacji celu, dług i zobowiązania przyszłe	miesięcznie/rocznie
Kadry	czas obsady ról krytycznych, retencja i luka kompetencyjna	kwartalnie
Zaufanie	odsetek decyzji wyjaśnionych, skuteczność skarg, badanie zaufania	kwartalnie/rocznie

9.2. Przykładowe KRI

Ryzyko	Wskaźnik ostrzegawczy	Reakcja
Koncentracja władzy	wzrost decyzji nadzwyczajnych i omijania procedur	automatyczna kontrola Senatu i sądu
Przechwycenie kadrowe	nadmierny udział nominacji bez konkursu	limit, audyt i jawne uzasadnienie
Uzależnienie technologiczne	koncentracja dostawców chmury, modeli i danych	plan wyjścia, interoperacyjność, suwerenne zasoby
Błąd AI	dryf modelu, skargi, rozbieżności i anomalie	wstrzymanie, rollback, przegląd człowieka
Budżet	przekroczenie kosztu, opóźnienie korzyści, ukryte zobowiązania	przegląd misji i ponowna autoryzacja
Prawa obywatelskie	wzrost uchyleń decyzji i skarg na dyskryminację	audyt praw podstawowych i naprawa systemowa

9.3. Publiczny Rejestr Działań Prezydenta

- program wyborczy rozpisany na misje, kamienie milowe i budżety;
- akty Prezydenta wraz z podstawą prawną, uzasadnieniem i skutkami;
- nominacje, konflikty interesów i wyniki przesłuchań w Senacie;
- rejestr spotkań z lobbystami, dostawcami i przedstawicielami interesów;
- rejestr systemów AI, dostawców, ocen ryzyka, incydentów i audytów;
- miesięczny kokpit KPI/KRI oraz komentarz do odchyleń;
- raport o wykonaniu decyzji referendalnych i zaleceń audytu.

9.4. Niezależny audyt

Audyt obejmuje legalność, finanse, cyberbezpieczeństwo, jakość danych, skutki społeczne, zgodność AI i prawdziwość raportowanych wyników. Jednostka audytowa posiada konstytucyjnie chroniony dostęp do dokumentów, budżetu i kodu lub równoważnych dowodów technicznych. Jej kierownictwo jest powoływane w procedurze wymagającej współdziałania Senatu i sądów, a nie wyłącznie Prezydenta.

Uzasadnienie teoretyczne: domknięcie pętli, prawo Goodharta i sygnał krytyczny

Pętla sterowania zamyka się dopiero wtedy, gdy wynik działania wraca do regulatora jako informacja zdolna zmienić następną decyzję. Sprawozdanie, które nie uruchamia reakcji, nie jest sprzężeniem zwrotnym, lecz kosztem. Dlatego każdy wskaźnik w tym rozdziale ma trzy atrybuty bez których traci sens: właściciela rozliczanego z efektu, próg uruchamiający reakcję oraz termin, w którym reakcja musi nastąpić. Kokpit bez progów i właścicieli jest tablicą przyrządów w pojeździe pozbawionym kierownicy.

Prawo Goodharta — w sformułowaniu Marilyn Strathern: gdy miara staje się celem, przestaje być dobrą miarą — opisuje efekt uboczny, którego żaden system wskaźnikowy nie uniknie. Gwyn Bevan i Christopher Hood udokumentowali mechanizm w brytyjskiej służbie zdrowia: cele osiągnęto przez poprawę raportowania, nie wyniku. Ustrój może to zjawisko ograniczyć wyłącznie konstrukcyjnie: przez miernik twardego efektu zamiast wskaźnika zastępczego, klauzulę wygaszenia wymuszającą okresową rewizję oraz niezależny audyt prawdziwości danych, a nie tylko ich kompletności.

Rozdzielenie KPI i KRI odpowiada rozróżnieniu między sterowaniem a homeostazą. Wskaźniki wyniku mierzą realizację zamierzonego kierunku; wskaźniki ryzyka wykrywają odchylenia zagrażające zdolności układu do dalszego funkcjonowania. Uzupełnia je kanał algedoniczny, którego funkcją jest przeniesienie sygnału o zdarzeniu nieprzewidzianym — takiego, dla którego z definicji nie ma wskaźnika. Ochrona sygnalistów jest zatem elementem architektury sterowania, a nie wyłącznie gwarancją etyczną: bez niej kanał krytyczny zostaje zamknięty przez tych, których interesem jest cisza.

Niezależność audytu ma uzasadnienie w cybernetyce drugiego rzędu. Obserwator jest częścią obserwowanego systemu, więc organ oceniający wykonanie nie może podlegać organowi

wykonującemu ani zależeć od niego finansowo, kadrowo lub informacyjnie. Warunek dostępu audytu do danych pierwotnych — a nie do raportów przygotowanych przez podmiot audytowany — jest technicznym wyrazem tej zasady.

10. Polska mapa drogowa przejścia do systemu prezydenckiego

Przejście do nowego ustroju musi być procesem konstytucyjnym, etapowym i audytowalnym. Najpierw budujemy zdolności, bezpieczniki i wiedzę, dopiero potem przenosimy pełną odpowiedzialność wykonawczą do urzędu Prezydenta.

Mapa drogowa przejścia do zintegrowanej egzekutywy

Etapowe przejście: od debaty i projektu do dojrzałego systemu kontroli wyniku.

Zmiana ustroju nie może być skokiem w nieznane ani wymianą nazw na tablicach urzędów. Musi być zarządzanym programem transformacji, który chroni ciągłość świadczeń, prawa pracowników, bezpieczeństwo danych oraz stabilność finansów publicznych.

Faza	Horyzont	Najważniejsze działania
I. Diagnoza i debata	2026–2027	biała księga egzekutywy, mapa kompetencji i kosztów, konwent Gen Z–seniorzy, konsultacje regionalne
II. Projekt konstytucyjny	2027–2028	projekt Konstytucji, ustawy ustrojowe, karta praw obywatela, ocena ryzyk hiperprezydencjalizmu
III. Pilotaże zdolności	2028–2030	centra realizacji misji, jednolite rejestry, RAG, publiczne dashboards, pilotaż administracji terenowej
IV. Decyzja Narodu	2030	referendum konstytucyjne poprzedzone bezstronnym pakietem informacyjnym
V. Transformacja	2030–2032	pierwsze wybory Prezydenta i Senatu 100, sukcesja instytucji, migracja danych, gwarancja ciągłości
VI. Stabilizacja	2032–2036	niezależna ewaluacja, korekty ustawowe, przegląd bezpieczeństwa i praw obywatelskich

10.1. Warunki wejścia w nowy system

- przyjęcie Konstytucji w referendum powszechnym;
- gotowość Senatu 100, sądów, audytu i procedur skargowych przed uruchomieniem pełnej egzekutywy;
- kompletna mapa przejmowanych kompetencji, pracowników, danych, umów i zobowiązań;
- certyfikacja systemów krytycznych oraz plany ręcznego działania awaryjnego;
- ustawa o administracji terenowej i reprezentacji wspólnot w Sejmikach;
- publiczny plan pierwszych 100, 500 i 1500 dni nowego systemu;
- niezależny obserwator transformacji z prawem alarmu do Senatu, sądów i Narodu.

10.2. Czerwone linie transformacji

NIE WOLNO

zawieszać praw obywatelskich pod pretekstem reformy; przejmować sądów i audytu;
tworzyć niejawnego systemu nadzoru; przenosić danych bez podstawy prawnej;
obsadzać administracji wyłącznie według lojalności;
używać AI do politycznej manipulacji lub represji.

Uzasadnienie teoretyczne: transformacja jako sterowane przekształcenie struktury

Kossecki opisywał samosterowanie jako wywoływanie pożądanych zmian struktury układu. Zmiana ustroju jest właśnie takim procesem: układ ma przekształcić własną strukturę, nie tracąc przy tym zdolności do sterowania w trakcie przekształcenia. To wyjaśnia, dlaczego kolejność faz jest zasadą konstrukcyjną, a nie preferencją ostrożnościową. Państwo, które najpierw koncentruje mandat, a dopiero potem buduje homeostat, przez cały okres przejściowy działa jako układ bez samokorekty — czyli w konfiguracji, w której każdy błąd narasta zamiast się wygaszać.

Ta sama sekwencja wynika z prawa wymaganej różnorodności: nie wolno zwiększać różnorodności efektora, zanim odpowiadająca mu różnorodność funkcji kontrolnych nie zostanie zbudowana. Warunki wejścia w nowy system opisane w tym rozdziale — gotowość Senatu, sądów, audytu i procedur skargowych przed uruchomieniem pełnej egzekutywy — są operacyjnym zapisem tej zależności. Niezależny obserwator transformacji z prawem alarmu do Senatu, sądów i Narodu pełni w tym okresie funkcję kanału algedonicznego dla samego procesu zmiany.

Teoria niezawodności dostarcza uzasadnienia dla wymogu procedur awaryjnych. Charles Perrow wykazał, że w układach ściśle sprzężonych i złożonych awarie są normalną własnością systemu, a nie odchyleniem; Karl Weick i Kathleen Sutcliffe opisali organizacje wysokiej niezawodności jako te, które utrzymują zdolność działania ręcznego mimo pełnej automatyzacji. Certyfikacja systemów krytycznych wraz z planami działania awaryjnego nie jest zatem ustępstwem wobec nieufności do technologii, lecz warunkiem, by ciągłość państwa nie zależała od ciągłości jednego dostawcy.

11. Prezydent jako regulator transformacji technologicznej

Celem zintegrowanej egzekutywy nie jest sama zmiana instytucjonalna. Jest nim zwiększenie zdolności Polski do tworzenia technologii, produkcji, eksportu, bezpieczeństwa i dobrobytu. Prezydent odpowiada za portfel misji, które przetłumaczą silosy między nauką, przemysłem, energetyką, obroną, finansami i kompetencjami.

Państwo przedsiębiorcze nie zastępuje rynku. Tworzy infrastrukturę, standardy, popyt publiczny i warunki, w których firmy mogą podejmować ryzyko technologiczne. Jednocześnie przeciwdziała prywatnym gatekeeperom, monopolizacji danych i uzależnieniu państwa od platform, których cele nie muszą być zgodne z interesem Narodu.

Misja prezydencka	Instrumenty	Wynik cywilizacyjny
Suwerenna AI i compute	centra obliczeniowe, modele, dane, zamówienia	autonomia technologiczna i produktywność
Reindustrializacja	agencje misyjne, zamówienia innowacyjne, kapitał	zaawansowana produkcja i eksport
Bezpieczeństwo energetyczne	sieci, OZE, atom, magazyny, wodór, lokalne bilansowanie	tania i odporna energia
Obrona nowego wzoru	drony, software, sensory, produkcja, rezerwy	odstraszanie przez odmowę i zdolność produkcji
Zdrowe i długie życie	dane zdrowotne, profilaktyka, telemedycyna, AI	większa dostępność i liczba lat w zdrowiu
Kompetencje 2G	reskilling, mentoring odwrotny, rezerwa seniorów	społeczeństwo zdolne do pracy z AI

OD PAŃSTWA PROCEDUR DO PAŃSTWA ZDOLNOŚCI

Sukcesem nie jest liczba wydanych rozporządzeń.

Sukcesem jest technologia wdrożona w Polsce, bezpieczna energia, krótsza kolejka do usługi, odporny system obrony i większa wartość pracy obywatela.

Uzasadnienie teoretyczne: państwo misyjne, tor zasilający i efekty sieciowe

Rola państwa jako regulatora transformacji technologicznej ma podstawę w dwóch zbieżnych tradycjach. Mariana Mazzucato wykazała, że przełomowe technologie powstawały przy udziale publicznego kapitału cierpliwego przyjmującego ryzyko, którego rynek nie podejmuje, oraz że skuteczna polityka publiczna organizuje się wokół misji o jasno określonym kierunku, nie wokół sektorów. Rainer Kattel i Mazzucato dodali warunek instytucjonalny: państwo misyjne wymaga dynamicznych zdolności wewnątrz administracji — ta sama teza, którą cybernetyka wyraża jako wymóg różnorodności regulatora.

Polska szkoła cybernetyki dostarcza uzupełnienia, którego brakuje ujęciom zachodnim: rozdziału toru sterowniczego i zasilającego. Żadna misja technologiczna nie zostanie wykonana bez pokrycia energetycznego, materiałowego i finansowego — moc dyspozycyjna układu jest ograniczeniem twardym, niezależnym od jakości decyzji. Suwerenność cyfrowa stoi na suwerenności energetycznej; zrównoważony budżet jest w tym ujęciu nie doktryną fiskalną, lecz warunkiem utrzymania dodatniego bilansu energomaterii, bez którego układ traci zdolność do samodzielnej polityki.

Perspektywa sieciowa wyjaśnia, dlaczego państwo ma tu przewagę, której rynek nie ma. Efekty sieciowe — opisane w przybliżeniu prawem Metcalfe'a — powodują, że wartość infrastruktury cyfrowej rośnie szybciej niż liczba jej uczestników, ale tylko pod warunkiem wspólnego standardu. Standard jest dobrem, którego żaden pojedynczy uczestnik rynku nie ustanowi bez przechwycenia go na własną korzyść. Publiczna infrastruktura cyfrowa, tożsamość, rejestry i interfejsy są więc naturalnym zadaniem regulatora — a warunek przenoszalności i otwartości interfejsów jest tym, co odróżnia infrastrukturę publiczną od prywatnego monopolu opłacanego ze środków publicznych.

12. Bezpieczniki przeciw hiperprezycjalizmowi

Każdy projekt silnej egzekutywy musi uczciwie odpowiedzieć na ryzyko nadużycia. Koncentracja narzędzi wykonawczych może przyspieszyć reformy, ale może też przyspieszyć represję, przechwycenie państwa i obchodzenie prawa. Bezpieczniki nie są dodatkiem. Są warunkiem legitymacji systemu.

Bezpiecznik	Funkcja
Jedna nieodnawialna kadencja	ogranicza podporządkowanie państwa kampanii reelekcyjnej
Senat 100 z realnym budżetem i zapleczem eksperckim	kontroluje ustawy, nominacje, wydatki i działania nadzwyczajne
Niezależne sądy i skuteczna skarga konstytucyjna	umożliwiają zatrzymanie bezprawnego działania
Wiążące referendum i obywatelskie weto	zapewniają pokojową korektę kierunku
Profesjonalna służba cywilna	oddziela lojalność wobec Konstytucji od lojalności osobistej
Ochrona sygnalistów i pluralizm analiz	zapobiegają zamknięciu informacyjnemu centrum
Publiczny ślad decyzji i algorytmów	utrudnia niejawne obchodzenie kontroli
Automatyczne wygaśnięcie uprawnień nadzwyczajnych	uniemożliwia trwałą normalizację stanu wyjątkowego
Zakaz konfliktu interesów i cooling-off	chroni przed przechwyceniem przez korporacje i platformy
Możliwość impeachmentu i ustalenia niezdolności	pozwała usunąć Prezydenta naruszającego Konstytucję

PODWÓJNA PĘTLA

TechnoRepublika musi jednocześnie zwiększać sprawczość regulatora i kontrolę nad regulatorem.

Sprawczość bez kontroli prowadzi do państwa nadzoru.

Kontrola bez sprawczości prowadzi do proceduralnej bezsilności.

Uzasadnienie teoretyczne: druga pętla jako warunek republikańskości

Rozdział ten jest cybernetycznym rdzeniem całego projektu. Klasyczna cybernetyka opisuje, jak zbudować zdolny regulator; cybernetyka drugiego rzędu — Heinz von Foerster, Ranulph Glanville, w socjologii Niklas Luhmann — dodaje spostrzeżenie, że obserwator jest częścią obserwowanego systemu. Rząd nie stoi poza społeczeństwem: jest w nim, ma własne interesy i reprodukuje własne struktury. Pytanie ustrojowe przenosi się zatem z „jak sterować lepiej” na „kto kontroluje sterującego”, a odpowiedź na nie musi być wpisana w konstrukcję, nie pozostawiona kulturze politycznej.

Teoria formułuje tu przewidywania, nie ostrzeżenia moralne. Żelazne prawo oligarchii Roberta Michelsa mówi, że każda organizacja — w tym ruch powołany do zwalczania oligarchii — wytwarza warstwę kierowniczą dążącą do utrwalenia własnej pozycji. George Stigler wykazał, że regulacja z reguły zostaje przejęta przez podmioty regulowane. Michael Mann pokazał, że władza infrastrukturalna państwa rośnie niezależnie od jego charakteru ustrojowego i może służyć obu celom. Z tych trzech twierdzeń wynika, że mechanizmy antyzawłaszcczeniowe muszą istnieć od początku, a nie zostać dodane po objęciu władzy — po objęciu władzy nie ma już podmiotu zainteresowanego ich wprowadzeniem.

Bezpieczniki wymienione w tabeli tego rozdziału są zatem drugą pętlą regulacji, a nie ograniczeniem pierwszej. Zasada konstrukcyjna brzmi: każda reguła i każda kompetencja otrzymuje miernik twardego efektu, właściciela rozliczanego z tego efektu, klauzulę wygaszenia wymuszającą okresową rewizję oraz niezależny audyt odporny na konflikt interesów. Reguła pozbawiona któregośkolwiek z tych czterech elementów nie jest niedoskonałym bezpiecznikiem — jest przyszłym kanałem przechwycenia państwa.

Sieciowe ujęcie dopowiada ostatni warunek. Koncentracja mandatu wykonawczego czyni z niego węzeł o wysokiej centralności, a sieci o takiej topologii są — zgodnie z wynikiem Albert, Jeonga i Barabásiego — odporne na awarię losową i kruche wobec ataku celowanego. Odpowiedzią nie jest rozproszenie mandatu, lecz redundancja obserwacji: wiele niezależnych, różnie umocowanych ścieżek kontroli, z których żadna nie zależy od dobrej woli kontrolowanego. Referendum jest w tej architekturze bezpiecznikiem ostatecznym — jedynym mechanizmem, w którym organizator układu może odwołać program bez zgody efektor.

13. Manifest Prezydenta TechnoRepubliki

01

Nie będę zastępował się rządem, koalicją ani urzędem.
Przyjmuję odpowiedzialność za wykonanie programu.

02

Każdy cel państwa otrzyma właściciela, budżet, termin i publiczny miernik.

03

Będę budował małe centrum strategii oraz silne, profesjonalne jednostki wykonawcze.

04

Nie użyję AI do zastąpienia człowieka w decyzjach o prawach i wolnościach.

05

Każdy system algorytmiczny państwa będzie miał właściciela, rejestr, audyt i możliwość wyłączenia.

06

Będę chronił pluralizm informacji, niezależność sądów, audyt i prawo obywatela do sprzeciwu.

07

Nie będę budował administracji lojalności osobistej.
Służba publiczna ma być lojalna wobec Konstytucji.

08

Będę łączył energię Generacji Z z doświadczeniem seniorów.

09

Będę mierzył siłę państwa zdolnością do obrony, produkcji, innowacji i poprawy życia obywateli.

10

Po zakończeniu mandatu oddam władzę zgodnie z prawem, pozostawiając państwo silniejsze i bardziej kontrolowalne.

Konkluzja programowa

TechnoRepublika nie proponuje kultu silnego człowieka. Proponuje silną odpowiedzialność. Prezydent ma być zdolny do działania, ponieważ posiada mandat, administrację, dane i narzędzia realizacji. Ma być zarazem ograniczony, ponieważ każda kompetencja jest określona prawem, każda decyzja pozostawia ślad, każdy cel podlega pomiarowi, a Naród zachowuje możliwość korekty.

Model odpowiada na wyzwanie epoki AI: państwo musi działać szybciej i rozumieć bardziej złożony świat, lecz nie może stać się czarną skrzynką. Dlatego technologia wzmacnia rozpoznanie i wykonanie, a Konstytucja, Senat 100, sądy, audyt, referendum i prawa obywatelskie wzmacniają kontrolę.

Ostateczna miara systemu jest prosta: czy obywatel wie, kto odpowiada; czy może sprawdzić wynik; czy może skutecznie się odwołać; czy państwo potrafi obronić wspólnotę i tworzyć dobrobyt; oraz czy władza potrafi pokojowo odejść.

OSTATECZNA FORMUŁA

Naród wybiera kierunek. Prezydent wykonuje. Senat stanowi i kontroluje. Sądy chronią prawa. AI pomaga rozumieć. Audyt pokazuje prawdę. Referendum koryguje.

Aneks A. Kierunkowe normy konstytucyjne

Przepis	Propozycja kierunkowa
Art. 1	Władza wykonawcza TechnoRepubliki Polskiej należy do Prezydenta wybranego w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i tajnych.
Art. 2	Prezydent jest głową państwa, szefem egzekutywy i zwierzchnikiem administracji państwowej.
Art. 3	Prezydent wykonuje Konstytucję i ustawy, kieruje polityką państwa oraz odpowiada przed Narodem za realizację programu przedstawionego w wyborach.
Art. 4	Prezydent powołuje i odwołuje Sekretarzy Stanu. Kluczowe nominacje określone w Konstytucji wymagają zatwierdzenia przez Senat.
Art. 5	Delegowanie kompetencji nie zwalnia Prezydenta z politycznej odpowiedzialności za działanie egzekutywy.
Art. 6	Akty Prezydenta podlegają kontroli legalności przez niezależne sądy. Obywatel ma prawo do skutecznego środka odwoławczego.
Art. 7	Systemy sztucznej inteligencji nie posiadają mandatu władczego. Ostateczna decyzja ograniczająca prawa należy do uprawnionego człowieka.
Art. 8	Każdy system AI używany przez egzekutywę podlega rejestracji, ocenie ryzyka, audytowi i nadzorowi człowieka.
Art. 9	Działania nadzwyczajne Prezydenta są czasowe, proporcjonalne, podlegają kontroli Senatu i sądów oraz wygasają automatycznie.
Art. 10	Naród może w referendum uchylić akt o szczególnym znaczeniu, nakazać korektę polityki lub uruchomić procedurę odpowiedzialności Prezydenta na zasadach określonych w Konstytucji.

Aneks B. Słownik pojęć, terminów i skrótów

Słownik porządkuje aparat pojęciowy dokumentu. Obejmuje skróty i akronimy, terminy cybernetyki i teorii sterowania, pojęcia teorii systemów i sieci, kategorie ustrojowe oraz terminologię sztucznej inteligencji, danych i governance algorytmicznego. Definicje podano w brzmieniu obowiązującym w tym dokumencie: tam, gdzie pojęcie ma w literaturze szersze znaczenie, wskazano jego rolę w modelu, a nie pełny zakres teoretyczny.

Uwaga redakcyjna: pojęcia polskiej szkoły cybernetyki (układ samodzielny, korelator, organizator, czas decyzyjny, moc swobodna) używane są w znaczeniu nadanym im przez Mariana Mazura i Józefa Kosseckiego; pojęcia Modelu Systemów Żywnotnych — w znaczeniu nadanym przez Stafforda Beera. Odpowiedniki instytucjonalne w TechnoRepublice są interpretacją autorską, a nie cytatem ze źródła.

B.1. Skróty, akronimy i oznaczenia

Skrót	Rozwinięcie	Znaczenie w dokumencie
AI	Artificial Intelligence — sztuczna inteligencja	Aparat wspomagający receptor i korelator państwa; nigdy organizator ani samodzielny efektor władczy.
AI Act	Rozporządzenie (UE) 2024/1689 — akt w sprawie sztucznej inteligencji	Unijna podstawa klasyfikacji ryzyka systemów AI; źródło obowiązku FRIA dla systemów wysokiego ryzyka.
AIA	Algorithmic Impact Assessment — ocena skutków algorytmicznych	Obowiązkowa analiza przed wdrożeniem systemu algorytmicznego w administracji.
ATRS	Algorithmic Transparency Recording Standard	Brytyjski standard rejestrowania systemów algorytmicznych sektora publicznego; wzorzec dla Rejestru Systemów AI Państwa.
BPMN / DMN	Business Process Model and Notation / Decision Model and Notation	Standardy formalnego zapisu procesów i reguł decyzyjnych — warstwa wykonawcza policy-as-code.
CBA	Centre of Government / centrum rządu	Zintegrowany ośrodek strategii, budżetu, kadr i koordynacji; w modelu: Prezydenckie Centrum Sterowania Państwem.
CETS 225	Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence	Konwencja ramowa Rady Europy o AI i prawach człowieka, demokracji i praworządności (2024).
CIB	Coordinated Inauthentic Behaviour	Skoordynowane nieautentyczne działanie w sieci — wskaźnik operacji wpływu.
COI	Conflict of Interest — konflikt interesów	Przedmiot obowiązkowej deklaracji i rejestru dla nominatów, dostawców i audytorów.
DGA / DSA / DMA	Data Governance Act / Digital Services Act / Digital Markets Act	Unijne akty o zarządzaniu danymi, usługach cyfrowych i rynkach cyfrowych — rama

		odzyskiwania kontroli nad prywatnym regulatorem platformowym.
DPI	Digital Public Infrastructure — publiczna infrastruktura cyfrowa	Tożsamość, płatności i wymiana danych jako dobro publiczne; warunek efektów sieciowych bez monopolu.
EEAS	European External Action Service	Autor cyklicznych raportów o zagranicznej manipulacji informacyjnej (FIMI).
eIDAS 2	Rozporządzenie (UE) 2024/1183 — europejskie ramy tożsamości cyfrowej	Podstawa suwerennej tożsamości cyfrowej obywatela i uwierzytelnionej delegacji uprawnień.
ENISA	European Union Agency for Cybersecurity	Agencja UE ds. cyberbezpieczeństwa; źródło analiz krajobrazu zagrożeń.
FIMI	Foreign Information Manipulation and Interference	Zagraniczna manipulacja informacyjna i ingerencja — kategoria zagrożenia dla toru sterowniczego państwa.
FRIA	Fundamental Rights Impact Assessment	Ocena skutków dla praw podstawowych; obowiązek z art. 27 aktu o sztucznej inteligencji.
GraphRAG	Graph Retrieval-Augmented Generation	Generowanie wspomagane wyszukiwaniem po grafie wiedzy; odpowiedź na gubienie relacji przez klasyczny RAG.
HITL / HIC	Human-in-the-Loop / Human-in-Command	Człowiek w pętli / człowiek w dowodzeniu — dwa poziomy nadzoru; model przyjmuje HIC dla decyzji władczych.
HUDERIA	Human Rights, Democracy and Rule of Law Impact Assessment	Metodyka Rady Europy oceny ryzyka systemów AI dla praw człowieka i praworządności.
KPI	Key Performance Indicator — kluczowy wskaźnik wykonania	Miernik wyniku misji; wymaga właściciela, progu i terminu reakcji.
KRI	Key Risk Indicator — kluczowy wskaźnik ryzyka	Miernik wczesnego ostrzegania o odchyleniu zagrażającym zdolności układu.
LLM	Large Language Model — wielki model językowy	Narzędzie warstwy generatywnej; w administracji dopuszczalne wyłącznie z podpętym źródłem dowodowym.
NIS 2	Dyrektywa (UE) 2022/2555 o cyberbezpieczeństwie	Podstawa wymogów odporności podmiotów kluczowych i ważnych.
NIST AI RMF	NIST Artificial Intelligence Risk Management Framework	Rama zarządzania ryzykiem AI (NIST AI 100-1); przyjęta jako standard minimalny dla systemów państwowych.
OODA	Observe–Orient–Decide–Act	Pętla decyzyjna Boyda; operacyjny odpowiednik postulatu minimalizacji czasu decyzyjnego.
P4P	Pay for Performance — płatność za wynik	Mechanizm wynagradzania za efekt; wymaga konstrukcji odpornej na prawo Goodharta.
RAG	Retrieval-Augmented Generation	Generowanie wspomagane wyszukiwaniem; podstawa wymogu dowodowego dla rekomendacji AI.
RODO	Rozporządzenie (UE) 2016/679 o ochronie danych osobowych	Źródło gwarancji wobec zautomatyzowanego podejmowania decyzji (art. 22).

S1–S5	Systemy 1–5 Modelu Systemów Żywnych Beera	Operacje, koordynacja, zarządzanie z audytem, wywiad i przyszłość, tożsamość i polityka.
SBN RP	Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej	Dokument z 2020 r. wskazujący potrzebę integracji zarządzania bezpieczeństwem państwa.
TDABC	Time-Driven Activity-Based Costing	Rachunek kosztów oparty na czasie i zasobach; warunek poznania realnego kosztu ścieżki usługowej.
VSM	Viable System Model — Model Systemów Żywnych	Model Stafforda Beera; rama instytucjonalna zintegrowanej egzekutywy.
XAI	Explainable Artificial Intelligence	Wyjaśnialna sztuczna inteligencja; warunek algorytmicznego due process.
2G	Zespoły dwupokoleniowe	Zespoły misyjne z liderami i recenzentami z co najmniej dwóch pokoleń.

B.2. Cybernetyka i teoria sterowania

Pojęcie	Definicja i znaczenie w modelu
Cybernetyka	Nauka o sterowaniu i komunikacji w układach żywych i technicznych (Wiener 1948). W ustroju: język opisu państwa jako układu regulacyjnego.
Cybernetyka drugiego rzędu	Ujęcie, w którym obserwator jest częścią obserwowanego systemu (von Foerster, Glanville). W ustroju: podstawa pytania „kto kontroluje sterującego” i całej warstwy bezpieczników.
Regulator	Układ utrzymujący wybrane zmienne w wyznaczonych granicach mimo zakłóceń. Państwo jest regulatorem; jego zmiennymi krytycznymi są bezpieczeństwo, zdolność gospodarcza, spójność i ciągłość instytucji.
Twierdzenie o dobrym regulatorze	Conant–Ashby (1970): każdy dobry regulator systemu musi być modelem tego systemu. Podstawa obowiązku posiadania wiernego modelu państwa (Narodowy Graf Wiedzy).
Prawo wymaganej różnorodności	Ashby: tylko różnorodność może pochłonąć różnorodność. Regulator musi dysponować repertuarem odpowiedzi nie mniejszym niż repertuar zakłóceń.
Inżynieria różnorodności	Świadome zwiększanie różnorodności regulatora (amplifikacja) i zmniejszanie różnorodności otoczenia (atenuacja) — dwa dopuszczalne ruchy projektowe.
Sprzężenie zwrotne	Powrót informacji o wyniku działania do regulatora w postaci zdolnej zmienić następną decyzję. Sprawozdanie bez reakcji nie jest sprzężeniem.
Homeostaza	Utrzymywanie równowagi układu mimo zakłóceń; w ustroju realizowana przez sądy, audyt, Sejmiki i referendum.
Sygnat algedoniczny	Kanał alarmowy omijający hierarchię (Beer). Przenosi informację o zdarzeniu krytycznym, dla którego nie przewidziano wskaźnika.
Model Systemów Żywnych (VSM)	Model Beera: pięć systemów koniecznych do przetrwania organizacji. Rama instytucjonalna Prezydenckiego Centrum Sterowania Państwem.

Układ samodzielny	Układ zdolny do przeciwdziałania utracie zdolności sterowania (Mazur). Składa się z receptorów, korelatora, efektorów, homeostatu, akumulatora i alimentatora.
Receptor	Blok poboru informacji o otoczeniu i wewnątrz układu. W państwie: służby, statystyka, rejestry, monitoring, centrum sytuacyjne.
Korelator	Blok przetwarzania informacji w decyzje wraz z pamięcią programów i norm. W państwie: legislatura, ośrodek strategii, graf wiedzy.
Efektor	Blok wykonania oddziaływań. W modelu: Prezydent jako efektor naczelny wraz z administracją i agencjami.
Homeostat	Blok samokorekty, odróżniający zakłócenie od szumu. W modelu: sądy, audyt, Sejmiki, referendum.
Organizator	Organ modyfikujący własne funkcjonowanie układu (Kossecki). W modelu: władza ustrojodawcza i referendum — nie Prezydent.
Akumulator / alimentator	Bloki gospodarki energomaterią: magazynowania i zasilania. W państwie: budżet, rezerwy, energetyka, infrastruktura krytyczna.
Tor sterowniczy	Kanał informacji, przez który układ steruje. Suwerenność wymaga kontroli tego toru (dane, software, modele, media).
Tor zasilający	Kanał energomaterii, który umożliwia wykonanie. Suwerenność cyfrowa stoi na suwerenności energetycznej.
Czas decyzyjny	Czas od zarejestrowania bodźca do wykonania odpowiedzi (Kossecki). Struktura organizacyjna powinna go minimalizować.
Moc swobodna	Zasób, którym układ dysponuje na prowadzenie samodzielnej polityki. Bez wystarczającej mocy swobodnej państwo spada do typu samosterownego.
Dynamizm charakteru	Miara stosunku mocy rozbudowy do mocy starzenia (Mazur, $D = \log C/A$). Podstawa doboru kadr do funkcji sterowniczych.
Samosterowność	Zdolność jednostki lub układu do kierowania sobą na podstawie własnych trwałych właściwości (Wilsz). Cel edukacji obywatelskiej i urzędniczej.
Układ sterowny	Typ 1: brak organu przetwarzania informacji we własnym interesie; działa w interesie zewnętrznego sterującego. Odpowiednik: kolonia.
Układ samosterowny	Typ 2: własne organy, ale program sterowania utrzymuje zewnętrzny organizator. Odpowiednik: neokolonia.
Układ autonomiczny	Typ 3: własny organizator; sam wytycza cele i metody. Odpowiednik: suwerenne państwo narodowe — cel ustrojowy modelu.
Sterowanie pośrednie	Przejęcie nie organów, lecz programu w korelatorze (edukacja, media, eksperci, standardy). Najgroźniejsza forma utraty suwerenności.
Niepodległość wewnętrzna	Realna zdolność przeciwstawienia się obcym kanałom wpływu (Kossecki) — obok niepodległości zewnętrznej warunek autonomii.
Jakościowa teoria informacji	Rozróżnienie informacji, pseudoinformacji, dezinformacji, parainformacji i metainformacji (Mazur). Podstawa higieny informacyjnej państwa.
Pętla OODA	Cykl obserwacji, orientacji, decyzji i działania (Boyd). Przewagę zdobywa układ szybciej domykający cykl.
Prawo Goodharta	Gdy miara staje się celem, przestaje być dobrą miarą (sformułowanie Strathern). Ograniczenie każdego systemu wskaźnikowego.
Pojemność kanału	Maksymalna ilość informacji przenoszona przez kanał (Shannon). Każdy węzeł pośredniczący wprowadza opóźnienie i szum.

B.3. Teoria systemów, sieci i organizacji

Pojęcie	Definicja i znaczenie w modelu
Teoria systemów	Ogólna teoria układów złożonych (Bertalanffy). Dostarcza pojęć granicy systemu, otoczenia, emergencji i hierarchii poziomów.
System polityczny	Przetwornik wejść (żądań i poparcia) w wyjścia (decyzje i działania) zamknięty pętlą zwrotną (Easton). Ustrój jest architekturą tego przetwarzania.
Nerwy rządzenia	Ujęcie Deutscha: rząd jako sieć komunikacji i sprzężeń; jakość rządzenia mierzy się zdolnością odbioru sygnału i uczenia się.
Autopoieza	Zdolność systemu do wytwarzania własnych elementów i granic (Maturana, Varela; w socjologii Luhmann). Wyjaśnia samoreprodukcję aparatu władzy.
Złożoność adaptacyjna	Własność układów, których elementy uczą się i zmieniają reguły działania (Holland). Wyklucza sterowanie oparte na sztywnym planie.
Punkt dźwigni	Miejsce w systemie, w którym mała interwencja daje dużą zmianę (Meadows). Reguła gry jest silniejszym punktem dźwigni niż parametr.
Awaria normalna	Teza Perrowa: w układach ściśle sprzężonych i złożonych awarie są własnością systemu, a nie odchyleniem. Podstawa wymogu procedur ręcznych.
Organizacja wysokiej niezawodności	Organizacja utrzymująca zdolność działania mimo awarii, przez czujność i decentralizację reakcji (Weick, Sutcliffe).
Odporność systemowa	Zdolność do utrzymania funkcji krytycznych mimo zaktócenia i do szybkiego powrotu do stanu zdadności (resilience engineering).
Sieć bezskalowa	Sieć o rozkładzie potęgowym stopni wierzchołków (Barabási, Albert). Odporna na awarie losowe, krucha wobec ataku na węzły centralne.
Centralność pośrednictwa	Miara tego, przez ile najkrótszych ścieżek w sieci przechodzi dany węzeł. Wskazuje wąskie gardła i punkty renty pośrednictwa.
Dziura strukturalna	Luka między niepołączonymi grupami, z której pośrednik czerpie rentę kontroli przepływu (Burt). Uzasadnia rozdział wykonania i reprezentacji.
Siła słabych więzi	Teza Granovettera: informację nową przenoszą więzi rzadkie, spoza własnego środowiska. Uzasadnia pluralizm źródeł i rotację kadr.
Prawo Conwaya	Struktura wytworzonego systemu odwzorowuje strukturę komunikacyjną organizacji, która go zbudowała. Integracja mandatu musi poprzedzać integrację usług.
Efekt sieciowy	Wzrost wartości infrastruktury wraz z liczbą uczestników (przybliżenie: prawo Metcalfe'a). Wymaga wspólnego standardu, którego rynek sam nie ustanowi.
Żelazne prawo oligarchii	Teza Michelsa: każda organizacja wytwarza warstwę kierowniczą dążącą do utrwalenia własnej pozycji — także organizacja reformatorska.
Krążenie elit	Ujęcie Pareta: trwałość systemu zależy od zdolności wymiany warstwy rządzącej. Uzasadnia kadencyjność i jawne kryteria awansu.
Władza infrastrukturalna	Zdolność państwa do faktycznego przenikania społeczeństwa i egzekwowania decyzji (Mann) — odróżniona od władzy despotycznej.

Logika działania zbiorowego	Teza Olsona: małe grupy o skoncentrowanym interesie organizują się skuteczniej niż duże grupy o interesie rozproszonym. Źródło przewagi lobby nad obywatelom.
Zdolność państwa	State capacity: mierzalna zdolność do poboru danin, egzekwowania prawa i realizacji polityk (Besley, Persson, Fukuyama).
Państwo misyjne	Model polityki publicznej organizowanej wokół misji o jasnym kierunku, nie wokół sektorów (Mazzucato).
Jednostka realizacji	Delivery unit: mały zespół przy centrum rządu, egzekwujący realizację priorytetów przez dane i regularny przegląd (Barber).

B.4. Pojęcia ustrojowe i instytucjonalne

Pojęcie	Definicja i znaczenie w modelu
Zintegrowana egzekutywa	Model, w którym mandat głowy państwa, szefa rządu i zwierzchnika administracji należy do jednego, bezpośrednio wybranego organu.
Jednorodność egzekutywy	Brak konkurencyjnego centrum mandatu wykonawczego; jeden efektor naczelny w rozumieniu cybernetycznym.
Sekretarz stanu	Kierownik działu administracji działający w imieniu Prezydenta; nie tworzy odrębnego centrum mandatu politycznego.
Agencja misyjna	Jednostka powołana do rozwiązania konkretnego problemu, z jawnym mandatem, budżetem, terminem, KPI/KRI i regułą wygaśnięcia.
Karta agencji	Dokument założycielski agencji określający mandat, właściciela wyniku, budżet, termin, mierniki i warunki wygaszenia.
Reguła wygaśnięcia (sunset)	Klauzula wymuszająca automatyczne zakończenie lub ponowną autoryzację instytucji, reguły lub uprawnienia po określonym czasie.
Senat 100	Stuosobowa legislatura: stanowi prawo, zatwierdza budżet i kluczowe nominacje, prowadzi dochodzenia. Korelator normotwórczy państwa.
Sejmik	Wybieralna reprezentacja wspólnoty lokalnej: ustala priorytety, opiniuje nominacje terenowe, kontroluje administrację państwową na swoim obszarze.
Administracja terenowa	Jednolita administracja państwowa wykonująca zadania w terenie, rozdzielona funkcjonalnie od organu reprezentacji wspólnoty.
Właściciel wyniku	Imiennie wskazana osoba rozliczana z osiągnięcia efektu misji; delegowanie zadania nie przenosi odpowiedzialności.
Misja	Zadanie państwa o określonym celu, właścicielu, budżecie, terminie, miernikach i publicznym statusie wykonania.
Stan nadzwyczajny	Reżim o ścisłych przesłankach, krótkim terminie, kontroli legislatury i sądów oraz automatycznym wygaśnięciu.
Hiperprezydencjalizm	Degeneracja modelu prezydenckiego, w której koncentracja narzędzi wykonawczych likwiduje realną kontrolę nad egzekutywą.
Legalizm autokratyczny	Wykorzystanie procedur prawnych do demontażu zabezpieczeń ustrojowych przy zachowaniu pozorów praworządności (Scheppele).

Przechwycenie regulatora	Sytuacja, w której regulator działa w interesie podmiotów regulowanych, a nie publiczności (Stigler).
Przechwycenie państwa	Trwałe podporządkowanie procesu stanowienia prawa i orzekania interesom prywatnym lub partykularnym (state capture).
Karencja regulator–branża	Obowiązkowy okres, w którym urzędnik nie może podjąć pracy u podmiotu regulowanego i odwrotnie; bezpiecznik anti-capture.
Czerwone linie transformacji	Katalog działań bezwzględnie zakazanych w okresie przejściowym, których naruszenie unieważnia legitymację procesu zmiany ustroju.
Obserwator transformacji	Niezależny organ monitorujący przejście ustrojowe, z prawem alarmu do Senatu, sądów i Narodu; kanał algedoniczny procesu zmiany.
Referendum	Najwyższy instrument kontroli suwerena; w języku cybernetyki funkcja organizatora — jedyny mechanizm odwołania programu bez zgody efektora.
Publiczny Rejestr Działań Prezydenta	Jawny zbiór aktów, nominacji, kontaktów, systemów AI, mierników i raportów — udostępniony model regulatora dla obywatela.
Państwowa Akademia Egzekutywy	Instytucja kształcenia kadr kierowniczych państwa; inwestycja w pojemność kanału wykonawczego.
Rezerwa kompetencji	Baza ekspertów spoza czynnej służby, w tym emerytowanych, dostępnych do udziału w misjach państwa.

B.5. Sztuczna inteligencja, dane i governance algorytmiczny

Pojęcie	Definicja i znaczenie w modelu
Human-in-command	Zasada, zgodnie z którą człowiek nie tylko zatwierdza, lecz rozumie cel systemu, ma kompetencje do zakwestionowania wyniku i ponosi odpowiedzialność za decyzję.
Meaningful human control	Realny, a nie ceremonialny nadzór człowieka nad systemem zautomatyzowanym; warunek przypisania odpowiedzialności prawnej.
Algorytmiczny due process	Prawo obywatela do informacji o użyciu AI, do zrozumiałych powodów, do poznania istotnych danych i reguł, do zakwestionowania wyniku i do kontroli sądowej.
Zaskarżalność (contestability)	Wbudowana w system możliwość skutecznego podważenia jego wyniku przez osobę, której decyzja dotyczy.
Wyjaśnialność	Zdolność systemu do przedstawienia powodów wyniku w formie zrozumiałej dla adresata decyzji i dla organu kontroli.
Rejestr systemów AI	Jawny wykaz systemów algorytmicznych państwa: identyfikator, właściciel, cel, dane, poziom ryzyka, dostawca, incydenty, audyty.
Karta modelu	Standaryzowany opis modelu: przeznaczenie, dane treningowe, ograniczenia, wyniki testów, znane ryzyka (model card).
Metryka danych	Standaryzowany opis zbioru danych: pochodzenie, sposób zebrania, ograniczenia i dopuszczalne zastosowania (datasheet).
Dryf modelu	Stopniowa utrata trafności modelu wskutek zmiany rozkładu danych wejściowych; wymaga ciągłego monitoringu i planu wycofania.

Stronniczość algorytmiczna	Systematyczne różnicowanie wyników wobec grup, nieuzasadnione celem systemu; przedmiot obowiązkowej oceny przed wdrożeniem.
Halucynacja modelu	Wygenerowanie treści statystycznie prawdopodobnej, lecz niemającej pokrycia w źródle; powód wymogu dowodowego dla rekomendacji.
RAG z dowodami	Architektura, w której odpowiedź modelu zawiera wskazanie źródła i fragmentu, na którym została oparta; standard zaufania w administracji.
Graf wiedzy	Reprezentacja wiedzy jako węzłów i jawnych relacji; pozwala odpowiadać na pytania o zależności, których zbiór dokumentów nie obsługuje.
Narodowy Graf Wiedzy Egzekutywy	Państwowy graf łączący akty prawne, strategie, budżety, projekty, właścicieli, dane terytorialne, ryzyka i wyniki — techniczne wykonanie modelu regulatora.
Cyfrowy bliźniak	Symulacyjne odwzorowanie obiektu lub systemu w czasie zbliżonym do rzeczywistego; umożliwia testowanie wariantów polityki przed wdrożeniem.
Państwo agentowe	Model, w którym część zadań wykonują agenci AI z delegowaną kompetencją, tożsamością maszynową, budżetem, czasem życia i pełnym dziennikiem operacji.
Tożsamość maszynowa	Uwierzytelniona i odwoływalna tożsamość agenta lub systemu, umożliwiająca przypisanie każdej operacji do właściciela.
Uwierzytelniona delegacja	Formalne, weryfikowalne przekazanie ograniczonego uprawnienia agentowi, z zachowaniem odpowiedzialności delegującego.
Minimalne uprawnienia	Zasada, zgodnie z którą agent otrzymuje wyłącznie uprawnienia niezbędne do celu, na czas niezbędny do jego osiągnięcia.
Policy-as-code	Zapisanie reguły polityki publicznej w formie wykonywalnej, obowiązującej system przed uruchomieniem, a nie kontrolowanej po fakcie.
Regulation-as-code	Formalny, maszynowo czytelny zapis normy prawnej, umożliwiający jednolite stosowanie i automatyczny audyt zgodności.
Constitutional AI	Podejście, w którym zbiór reguł jest wbudowany w model i steruje jego zachowaniem; cybernetyczny odpowiednik zasady legalizmu.
Suwerenność technologiczna	Kontrola państwa nad danymi, tożsamością cyfrową, kluczami, modelami, mocą obliczeniową i możliwością bezpiecznego zatrzymania systemu.
Vendor lock-in	Nieodwracalne uzależnienie od jednego dostawcy; w modelu zakazane jako naruszenie warunku autonomii układu.
Przenoszalność	Wymóg umownej i technicznej możliwości przeniesienia danych, modeli i usług do innego dostawcy lub do zasobów własnych państwa.
Interoperacyjność	Zdolność systemów do wymiany i użycia danych na wspólnym standardzie; warunek istnienia jednego modelu państwa.
Wojna kognitywna	Działania wymierzone w percepcję, rozumowanie i decyzję przeciwnika, prowadzone poniżej progu konfliktu zbrojnego.
Sterowanie refleksyjne	Celowe kształtowanie przesłanek decyzji przeciwnika tak, by podjął decyzję korzystną dla sterującego (teoria rosyjska).
Prebunking / inokulacja	Uodpornianie odbiorcy przez wcześniejsze pokazanie mechanizmu manipulacji; metoda obrony bez kontroli treści.
Hipernudge	Sterowanie zachowaniem przez dynamiczne, spersonalizowane kształtowanie architektury wyboru na podstawie danych (Yeung).

Kapitalizm nadzoru	Model gospodarczy oparty na przechwytywaniu i monetyzacji danych behawioralnych (Zuboff); źródło prywatnego regulatora platformowego.
--------------------	---

Aneks C. Podstawa źródłowa, standardy i bibliografia

C.1. Kluczowe źródła i standardy odniesienia

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.
- National Security Strategy of the Republic of Poland, 2020.
- International IDEA, A Practical Guide to Constitution Building; Presidential Legislative Powers Primer.
- OECD, Governing with Artificial Intelligence, 2025; Digital Government Outlook 2026; Building an AI-ready Public Workforce, 2026.
- Robert Elgie, The Political Executive – analiza egzekutywy dualnej i koordynacji core executive.
- Roman Martyniuk i in., President and Executive Power in a Mixed Republican Form of Government, 2023.
- Republic of Korea, National Strategy for Artificial Intelligence – Presidential Initiative for AI.
- Mariana Mazzucato, The Entrepreneurial State; mission-oriented public policy.
- Alexander C. Karp, Nicholas W. Zamiska, The Technological Republic.
- W. Ross Ashby, An Introduction to Cybernetics; R.C. Conant, W.R. Ashby, Every Good Regulator of a System Must Be a Model of That System.
- Stafford Beer, Brain of the Firm; The Heart of Enterprise – Viable System Model.
- NIST AI Risk Management Framework; EU AI Act; Council of Europe Framework Convention on AI.
- Materiały programowe TechnoSanacja.pl: Konstytucja, Struktura Multi-Agentowa, Narodowa Strategia TechnoRepubliki, System Informacyjny, Gospodarka i Obrona.
- Research: Prezydent TechnoRepubliki – jednorodna egzekutywa państwa oraz korpus
- LegalGraphRAG: Multi-Agent Graph Retrieval-Augmented Generation for Reliable Legal Reasoning, 2026.
- Agentic Knowledge Curation Versus Full-Context Retrieval, 2026.

Źródła internetowe zweryfikowane w lipcu 2026 r.: technosanacja.pl/struktura; oecd.org – Governing with Artificial Intelligence i Digital Government Outlook 2026; idea.int – materiały dotyczące projektowania egzekutywy i kompetencji prezydenckich.

C.2. Nota metodologiczna bibliografii

Bibliografia poniżej porządkuje warstwę dowodową dokumentu w dwunastu klastrach tematycznych, odpowiadających logice wywodu: od rdzenia cybernetycznego i polskiej szkoły cybernetyki, przez teorię systemów, sieci i zdolności państwa, po governance algorytmiczny, obronę toru poznawczego i mechanizmy antyzawłaszczeniowe. Pozycje ponumerowano w sposób ciągły, co pozwala odwoływać się do nich numerem.

Opis obejmuje autora lub instytucję sprawczą, rok publikacji, tytuł w brzmieniu oryginalnym, wydawcę lub czasopismo wraz z oznaczeniem tomu i stron, a dla dokumentów instytucjonalnych i aktów prawnych — adres internetowy lub identyfikator publikacyjny tam, gdzie źródło jest publicznie dostępne. Dla dokumentów aktualizowanych cyklicznie wskazano edycję wykorzystaną w pracach nad opracowaniem.

Klaster C.14 obejmuje własne materiały programowe TechnoSanacji oraz destylaty i korpusy źródłowe, z których wyprowadzono aparat pojęciowy Ramy teoretycznej. Destylaty są syntezami autorskimi: definicje pochodzą z odczytanych źródeł, natomiast mapowanie pojęć cybernetycznych na propozycje ustrojowe TechnoRepubliki są interpretacją własną i nie stanowi cytatu z pojedynczej publikacji.

C.3. Rdzeń cybernetyczny: sterowanie, regulacja i wymagana różnorodność

1. Wiener, N. (1948), *Cybernetics: or Control and Communication in the Animal and the Machine*, MIT Press, Cambridge MA.
2. Wiener, N. (1950), *The Human Use of Human Beings: Cybernetics and Society*, Houghton Mifflin, Boston.
3. Ashby, W.R. (1956), *An Introduction to Cybernetics*, Chapman & Hall, Londyn.
4. Ashby, W.R. (1958), *Requisite Variety and Its Implications for the Control of Complex Systems*, „Cybernetica” 1(2), s. 83–99.
5. Ashby, W.R. (1952), *Design for a Brain: The Origin of Adaptive Behaviour*, Chapman & Hall, Londyn.
6. Conant, R.C., Ashby, W.R. (1970), *Every Good Regulator of a System Must Be a Model of That System*, „International Journal of Systems Science” 1(2), s. 89–97.
7. Shannon, C.E. (1948), *A Mathematical Theory of Communication*, „The Bell System Technical Journal” 27(3), s. 379–423 i 27(4), s. 623–656.
8. Shannon, C.E., Weaver, W. (1949), *The Mathematical Theory of Communication*, University of Illinois Press, Urbana.
9. Beer, S. (1972), *Brain of the Firm: The Managerial Cybernetics of Organization*, Allen Lane, Londyn.
10. Beer, S. (1979), *The Heart of Enterprise*, John Wiley & Sons, Chichester.
11. Beer, S. (1985), *Diagnosing the System for Organizations*, John Wiley & Sons, Chichester.
12. Beer, S. (1974), *Designing Freedom*, CBC Massey Lectures, Canadian Broadcasting Corporation, Toronto.
13. Espejo, R., Harnden, R. (red.) (1989), *The Viable System Model: Interpretations and Applications of Stafford Beer's VSM*, John Wiley & Sons, Chichester.
14. Espejo, R., Reyes, A. (2011), *Organizational Systems: Managing Complexity with the Viable System Model*, Springer, Berlin–Heidelberg.
15. Schwaninger, M. (2006), *Intelligent Organizations: Powerful Models for Systemic Management*, Springer, Berlin.
16. Medina, E. (2011), *Cybernetic Revolutionaries: Technology and Politics in Allende's Chile*, MIT Press, Cambridge MA.

17. Medina, E. (2015), Rethinking Algorithmic Regulation, „Kybernetes” 44(6/7), s. 1005–1019.
18. Powers, W.T. (1973), Behavior: The Control of Perception, Aldine, Chicago.
19. Forrester, J.W. (1961), Industrial Dynamics, MIT Press, Cambridge MA.
20. Forrester, J.W. (1969), Urban Dynamics, MIT Press, Cambridge MA.
21. Meadows, D.H. (2008), Thinking in Systems: A Primer, Chelsea Green Publishing, White River Junction.
22. Sterman, J.D. (2000), Business Dynamics: Systems Thinking and Modeling for a Complex World, Irwin/McGraw-Hill, Boston.
23. Boyd, J.R. (1987), A Discourse on Winning and Losing (pętla OODA), U.S. Air Force / Defense and the National Interest, materiały wykładowe.
24. Osinga, F.P.B. (2007), Science, Strategy and War: The Strategic Theory of John Boyd, Routledge, Londyn.
25. Ashby, W.R. (1962), Principles of the Self-Organizing System, [w:] von Foerster, H., Zopf, G.W. (red.), Principles of Self-Organization, Pergamon Press, Nowy Jork, s. 255–278.

C.4. Polska szkoła cybernetyki: układy samodzielne i tory sterowania

26. Mazur, M. (1966), Cybernetyczna teoria układów samodzielnych, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
27. Mazur, M. (1970), Jakościowa teoria informacji, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa.
28. Mazur, M. (1976), Cybernetyka i charakter, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa (wyd. późniejsze: Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. B. Jańskiego, Warszawa 1999).
29. Mazur, M. (1966), Cybernetyka i charakter — pojęcia dynamizmu charakteru ($D = \log C/A$), mocy dyspozycyjnej i socjologicznej, typologia endo–egzodynamiczna, [w:] Cybernetyka i charakter, dz. cyt.
30. Kossecki, J. (1981), Cybernetyka społeczna, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa (wyd. 1: 1975).
31. Kossecki, J. (1984), Cybernetyka kultury, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
32. Kossecki, J. (1996), Naukowe podstawy nacjonalizmu, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Kielce (typologia układów sterownych, samosterownych i autonomicznych, s. 166–169).
33. Kossecki, J. (2001), Wzajemne oddziaływania państw jako układów sterowniczych, Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce (moc swobodna, czas decyzyjny, samosterowanie struktury).
34. Kossecki, J. (2005), Metacybernetyka, Kielce–Warszawa (metainformacja, normy sterowania społecznego).
35. Kossecki, J. (2001), Podstawy nowoczesnej nauki porównawczej o cywilizacjach: socjologia porównawcza cywilizacji, Śląsk, Katowice.
36. Kossecki, J. (2002), Elementy nowoczesnej wiedzy o sterowaniu ludźmi: socjotechnika, socjocybernetyka, psychocybernetyka, Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce.
37. Wilsz, J. (2009), Teoria pracy: implikacje dla pedagogiki pracy, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków (konceptcja statycznych indywidualnych cech osobowości i samosterowności).
38. Wilsz, J. (2005), Samosterowność jako właściwość układu autonomicznego, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Częstochowa.
39. Ziętek-Wielomska, M. (2021), Cybernetyka jako technologia zarządzania społecznego, „Pro Fide Rege et Lege” / materiały Instytutu Wydawniczego im. J. Mianowskiego, Warszawa.
40. Ziętek-Wielomska, M., Wielomski, A. (2020), Nowoczesność, nacjonalizm, naród europejski: dylematy samoidentyfikacji Europejczyków, Wydawnictwo von Borowiecky, Warszawa.
41. Wielomski, A. (2018), Suveren i suverenność: między anarchią a normatywizmem, Wydawnictwo von Borowiecky, Warszawa.
42. Zaniewski, Z. (1979), Cybernetyczne aspekty organizacji i zarządzania, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
43. Koneczny, F. (1935), O wielości cywilizacji, Gebethner i Wolff, Kraków (cywilizacja jako spójny system norm — podstawa ujęcia Kosseckiego).
44. Lange, O. (1965), Wstęp do cybernetyki ekonomicznej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

45. Greniewski, H. (1959), *Cybernetyka niematematyczna*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

C.5. Cybernetyka drugiego rzędu, teoria systemów i socjocybernetyka

46. von Foerster, H. (2003), *Understanding Understanding: Essays on Cybernetics and Cognition*, Springer, Nowy Jork.
47. von Foerster, H. (1974), *Cybernetics of Cybernetics*, Biological Computer Laboratory, University of Illinois, Urbana.
48. Glanville, R. (2004), The Purpose of Second-Order Cybernetics, „Kybernetes” 33(9/10), s. 1379–1386.
49. Maturana, H.R., Varela, F.J. (1980), *Autopoiesis and Cognition: The Realization of the Living*, D. Reidel, Dordrecht.
50. Luhmann, N. (1995), *Social Systems*, Stanford University Press, Stanford.
51. Luhmann, N. (2004), *Law as a Social System*, Oxford University Press, Oksford.
52. Bertalanffy, L. von (1968), *General System Theory: Foundations, Development, Applications*, George Braziller, Nowy Jork.
53. Parsons, T. (1951), *The Social System*, Free Press, Glencoe.
54. Easton, D. (1965), *A Systems Analysis of Political Life*, John Wiley & Sons, Nowy Jork.
55. Easton, D. (1957), An Approach to the Analysis of Political Systems, „World Politics” 9(3), s. 383–400.
56. Deutsch, K.W. (1963), *The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control*, Free Press, Nowy Jork.
57. Geyer, F., van der Zouwen, J. (red.) (2001), *Sociocybernetics: Complexity, Autopoiesis, and Observation of Social Systems*, Greenwood Press, Westport.
58. Umpleby, S.A. (2005), A History of the Cybernetics Movement in the United States, „Journal of the Washington Academy of Sciences” 91(2), s. 54–66.
59. Simon, H.A. (1996), *The Sciences of the Artificial*, wyd. 3, MIT Press, Cambridge MA.
60. Simon, H.A. (1962), The Architecture of Complexity, „Proceedings of the American Philosophical Society” 106(6), s. 467–482.
61. Holland, J.H. (1995), *Hidden Order: How Adaptation Builds Complexity*, Addison-Wesley, Reading MA.
62. Miller, J.H., Page, S.E. (2007), *Complex Adaptive Systems: An Introduction to Computational Models of Social Life*, Princeton University Press, Princeton.
63. Page, S.E. (2007), *The Difference: How the Power of Diversity Creates Better Groups, Firms, Schools, and Societies*, Princeton University Press, Princeton.
64. Snowden, D.J., Boone, M.E. (2007), A Leader’s Framework for Decision Making (ramy Cynefin), „Harvard Business Review” 85(11), s. 68–76.
65. Taleb, N.N. (2012), *Antifragile: Things That Gain from Disorder*, Random House, Nowy Jork.
66. Perrow, C. (1984), *Normal Accidents: Living with High-Risk Technologies*, Basic Books, Nowy Jork.
67. Weick, K.E., Sutcliffe, K.M. (2007), *Managing the Unexpected: Resilient Performance in an Age of Uncertainty*, Jossey-Bass, San Francisco.
68. Hollnagel, E., Woods, D.D., Leveson, N. (red.) (2006), *Resilience Engineering: Concepts and Precepts*, Ashgate, Aldershot.
69. Meadows, D.H. (1999), *Leverage Points: Places to Intervene in a System*, The Sustainability Institute, Hartland.

C.6. Państwo jako regulator: zdolność państwa, centrum rządu i państwo misyjne

70. Fukuyama, F. (2004), *State-Building: Governance and World Order in the 21st Century*, Cornell University Press, Ithaca.
71. Fukuyama, F. (2013), What Is Governance?, „Governance” 26(3), s. 347–368.
72. Besley, T., Persson, T. (2011), *Pillars of Prosperity: The Political Economics of Development Clusters*, Princeton University Press, Princeton.
73. Besley, T., Persson, T. (2009), The Origins of State Capacity: Property Rights, Taxation, and Politics, „The American Economic Review” 99(4), s. 1218–1244.
74. Evans, P., Rauch, J.E. (1999), Bureaucracy and Growth: A Cross-National Analysis of the Effects of „Weberian” State Structures on Economic Growth, „American Sociological Review” 64(5), s. 748–765.
75. Mann, M. (1984), The Autonomous Power of the State: Its Origins, Mechanisms and Results, „European Journal of Sociology” 25(2), s. 185–213.
76. Scott, J.C. (1998), *Seeing Like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed*, Yale University Press, New Haven.
77. Mazzucato, M. (2013), *The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths*, Anthem Press, Londyn.
78. Mazzucato, M. (2021), *Mission Economy: A Moonshot Guide to Changing Capitalism*, Allen Lane, Londyn.
79. Mazzucato, M. (2018), *Mission-Oriented Research and Innovation in the European Union*, Komisja Europejska, Bruksela.
80. Kattel, R., Mazzucato, M. (2018), Mission-oriented innovation policy and dynamic capabilities in the public sector, „Industrial and Corporate Change” 27(5), s. 787–801.
81. Barber, M. (2007), *Instruction to Deliver: Tony Blair, Public Services and the Challenge of Achieving Targets*, Politico’s Publishing, Londyn (model delivery unit).
82. Barber, M., Moffit, A., Kihn, P. (2011), *Deliverology 101: A Field Guide for Educational Leaders*, Corwin, Thousand Oaks.
83. OECD (2018), *Centre Stage 2: The Organisation and Functions of the Centre of Government in OECD Countries*, OECD Publishing, Paryż.
84. OECD (2020), *Policy Framework on Sound Public Governance*, OECD Publishing, Paryż.
85. OECD (2019), *Recommendation of the Council on Public Service Leadership and Capability*, OECD/LEGAL/0445, Paryż.
86. World Bank (2017), *World Development Report 2017: Governance and the Law*, World Bank, Waszyngton.
87. Andrews, M., Pritchett, L., Woolcock, M. (2017), *Building State Capability: Evidence, Analysis, Action*, Oxford University Press, Oksford.
88. Karp, A.C., Zamiska, N.W. (2025), *The Technological Republic: Hard Power, Soft Belief, and the Future of the West*, Crown Currency, Nowy Jork.
89. Rogers, C. i in. (2024), *Digital Public Infrastructure: Approach, Architecture and Governance*, Co-Develop / UNDP, Nowy Jork.
90. Ministry of Electronics and IT, Government of India (2023), *India Stack: Digital Public Infrastructure Playbook*, Nowy Delhi.
91. e-Estonia Briefing Centre (2024), *e-Estonia: Digital Society Factsheets — X-Road, e-ID, once-only principle*, Tallinn.
92. Margetts, H., Dunleavy, P. (2013), The second wave of digital-era governance: a quasi-paradigm for government on the Web, „Philosophical Transactions of the Royal Society A” 371(1987).
93. Dunleavy, P. i in. (2006), New Public Management Is Dead — Long Live Digital-Era Governance, „Journal of Public Administration Research and Theory” 16(3), s. 467–494.
94. Eggers, W.D. i in. (2024), *The Agentic State: How Autonomous AI Will Reshape Government*, Deloitte Center for Government Insights, Waszyngton.

C.7. Teoria sieci, organizacji i władzy

95. Barabási, A.-L., Albert, R. (1999), Emergence of Scaling in Random Networks, „Science” 286(5439), s. 509–512.
96. Barabási, A.-L. (2016), Network Science, Cambridge University Press, Cambridge.
97. Watts, D.J., Strogatz, S.H. (1998), Collective Dynamics of ‘Small-World’ Networks, „Nature” 393, s. 440–442.
98. Newman, M.E.J. (2018), Networks, wyd. 2, Oxford University Press, Oksford.
99. Albert, R., Jeong, H., Barabási, A.-L. (2000), Error and Attack Tolerance of Complex Networks, „Nature” 406, s. 378–382.
100. Granovetter, M.S. (1973), The Strength of Weak Ties, „American Journal of Sociology” 78(6), s. 1360–1380.
101. Burt, R.S. (1992), Structural Holes: The Social Structure of Competition, Harvard University Press, Cambridge MA.
102. Freeman, L.C. (1979), Centrality in Social Networks: Conceptual Clarification, „Social Networks” 1(3), s. 215–239.
103. Castells, M. (1996), The Rise of the Network Society, Blackwell, Oksford.
104. Castells, M. (2009), Communication Power, Oxford University Press, Oksford.
105. Conway, M.E. (1968), How Do Committees Invent?, „Datamation” 14(4), s. 28–31 (prawo Conwaya).
106. Metcalfe, B. (2013), Metcalfe’s Law after 40 Years of Ethernet, „Computer” 46(12), s. 26–31.
107. Michels, R. (1911), Zur Soziologie des Parteiwesens in der modernen Demokratie (żelazne prawo oligarchii), Klinkhardt, Lipsk; wyd. ang. Political Parties, Free Press, Glencoe 1949.
108. Mills, C.W. (1956), The Power Elite, Oxford University Press, Nowy Jork.
109. Pareto, V. (1916), Trattato di sociologia generale (krążenie elit), Barbèra, Florencja.
110. Mosca, G. (1939), The Ruling Class (Elementi di scienza politica), McGraw-Hill, Nowy Jork.
111. Olson, M. (1965), The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups, Harvard University Press, Cambridge MA.
112. Ostrom, E. (1990), Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action, Cambridge University Press, Cambridge.
113. Duverger, M. (1954), Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State, Methuen, Londyn.
114. Katz, R.S., Mair, P. (1995), Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party, „Party Politics” 1(1), s. 5–28.
115. della Porta, D. i in. (2017), Movement Parties Against Austerity, Polity Press, Cambridge.
116. Deseriis, M. (2020), Digital Movement Parties: A Comparative Analysis of the Technopolitical Cultures and the Participation Platforms of the Movimento 5 Stelle and the Piratenpartei, „Information, Communication & Society” 23(12), s. 1770–1786.
117. Bennett, W.L., Segerberg, A. (2013), The Logic of Connective Action: Digital Media and the Personalization of Contentious Politics, Cambridge University Press, Cambridge.
118. Tarrow, S. (2011), Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics, wyd. 3, Cambridge University Press, Cambridge.
119. Galbraith, J.R. (1974), Organization Design: An Information Processing View, „Interfaces” 4(3), s. 28–36.
120. Mintzberg, H. (1979), The Structuring of Organizations, Prentice-Hall, Englewood Cliffs.
121. Thompson, J.D. (1967), Organizations in Action: Social Science Bases of Administrative Theory, McGraw-Hill, Nowy Jork.
122. Weber, M. (1922), Wirtschaft und Gesellschaft (biurokracja jako typ idealny), J.C.B. Mohr, Tybinga.

C.8. Ustrój prezydencki, egzekutywa i konstytucjonalizm porównawczy

123. Linz, J.J. (1990), The Perils of Presidentialism, „Journal of Democracy” 1(1), s. 51–69.
124. Linz, J.J., Valenzuela, A. (red.) (1994), The Failure of Presidential Democracy, Johns Hopkins University Press, Baltimore.
125. Shugart, M.S., Carey, J.M. (1992), Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics, Cambridge University Press, Cambridge.
126. Cheibub, J.A. (2007), Presidentialism, Parliamentarism, and Democracy, Cambridge University Press, Cambridge.
127. Elgie, R. (2011), Semi-Presidentialism: Sub-Types and Democratic Performance, Oxford University Press, Oksford.
128. Elgie, R. (red.) (1997), The Political Executive in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oksford.
129. Elgie, R. (2018), Political Leadership: A Pragmatic Institutional Approach, Palgrave Macmillan, Londyn.
130. Rhodes, R.A.W., Dunleavy, P. (red.) (1995), Prime Minister, Cabinet and Core Executive, Macmillan, Londyn.
131. Poguntke, T., Webb, P. (red.) (2005), The Presidentialization of Politics: A Comparative Study of Modern Democracies, Oxford University Press, Oksford.
132. Moe, T.M., Howell, W.G. (1999), The Presidential Power of Unilateral Action, „Journal of Law, Economics, & Organization” 15(1), s. 132–179.
133. Howell, W.G. (2003), Power without Persuasion: The Politics of Direct Presidential Action, Princeton University Press, Princeton.
134. Neustadt, R.E. (1960), Presidential Power: The Politics of Leadership, John Wiley & Sons, Nowy Jork.
135. Ackerman, B. (2000), The New Separation of Powers, „Harvard Law Review” 113(3), s. 633–729.
136. Levitsky, S., Ziblatt, D. (2018), How Democracies Die, Crown, Nowy Jork.
137. Ginsburg, T., Huq, A.Z. (2018), How to Save a Constitutional Democracy, University of Chicago Press, Chicago.
138. Scheppele, K.L. (2018), Autocratic Legalism, „The University of Chicago Law Review” 85(2), s. 545–583.
139. Sajó, A., Uitz, R. (2017), The Constitution of Freedom: An Introduction to Legal Constitutionalism, Oxford University Press, Oksford.
140. Elster, J. (1995), Forces and Mechanisms in the Constitution-Making Process, „Duke Law Journal” 45(2), s. 364–396.
141. International IDEA (2014), A Practical Guide to Constitution Building, International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Sztokholm. <https://www.idea.int>
142. International IDEA (2014), Semi-Presidentialism as Power Sharing: Constitutional Reform after the Arab Spring, Constitution-Building Primer, Sztokholm.
143. International IDEA (2017), Presidential Legislative Powers, Constitution-Building Primer 15, Sztokholm.
144. International IDEA (2023), The Global State of Democracy Report, International IDEA, Sztokholm.
145. European Commission for Democracy through Law (Komisja Wenecka) (2011), Report on the Rule of Law, CDL-AD(2011)003rev, Strasburg.
146. European Commission for Democracy through Law (Komisja Wenecka) (2016), Rule of Law Checklist, CDL-AD(2016)007, Strasburg.
147. European Commission for Democracy through Law (Komisja Wenecka) (2020), Respect for Democracy, Human Rights and the Rule of Law during States of Emergency, CDL-AD(2020)014, Strasburg.
148. Congressional Research Service (2023), Separation of Powers: An Overview, CRS Report R44334, Waszyngton.
149. Congressional Research Service (2022), Executive Orders: Issuance, Modification, and Revocation, CRS Report RS20846, Waszyngton.
150. Martyniuk, R. i in. (2023), President and Executive Power in a Mixed Republican Form of Government, „Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues” / materiały porównawcze.
151. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, z późn. zm.).
152. Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz.U. 1996 nr 106 poz. 492, z późn. zm.).

153. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. 1997 nr 141 poz. 943, z późn. zm.).
154. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz.U. 2008 nr 227 poz. 1505, z późn. zm.).
155. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego (2020), Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa. <https://www.bbn.gov.pl>

C.9. Wybory, selekcja kandydatów i integralność procesu wyborczego

156. Norris, P. (2014), *Why Electoral Integrity Matters*, Cambridge University Press, Cambridge.
157. Norris, P. (2017), *Strengthening Electoral Integrity*, Cambridge University Press, Cambridge.
158. Hazan, R.Y., Rahat, G. (2010), *Democracy within Parties: Candidate Selection Methods and Their Political Consequences*, Oxford University Press, Oksford.
159. Gallagher, M., Marsh, M. (red.) (1988), *Candidate Selection in Comparative Perspective: The Secret Garden of Politics*, SAGE, Londyn.
160. Besley, T. (2005), Political Selection, „*Journal of Economic Perspectives*” 19(3), s. 43–60.
161. Dal Bó, E., Finan, F., Folke, O., Persson, T., Rickne, J. (2017), Who Becomes a Politician?, „*The Quarterly Journal of Economics*” 132(4), s. 1877–1914.
162. Ferraz, C., Finan, F. (2008), Exposing Corrupt Politicians: The Effects of Brazil’s Publicly Released Audits on Electoral Outcomes, „*The Quarterly Journal of Economics*” 123(2), s. 703–745.
163. Fishkin, J.S. (2009), *When the People Speak: Deliberative Democracy and Public Consultation*, Oxford University Press, Oksford.
164. OECD (2020), *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*, OECD Publishing, Paryż.
165. OECD (2021), *Eight Ways to Institutionalise Deliberative Democracy*, OECD Public Governance Policy Papers nr 12, Paryż.
166. Landemore, H. (2020), *Open Democracy: Reinventing Popular Rule for the Twenty-First Century*, Princeton University Press, Princeton.
167. International IDEA (2008), *Direct Democracy: The International IDEA Handbook*, Sztokholm.
168. Qvortrup, M. (2018), *Referendums Around the World*, Palgrave Macmillan, Cham.
169. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (2020), *Guidelines for Reviewing a Legal Framework for Elections*, ODIHR, Warszawa.
170. Council of Europe / Komisja Wenecka (2002), *Code of Good Practice in Electoral Matters*, CDL-AD(2002)023rev, Strasburg.
171. Komisja Wenecka (2020), *Report on Digital Technologies and Elections*, CDL-AD(2019)016, Strasburg.
172. OECD (2021), *Lobbying in the 21st Century: Transparency, Integrity and Access*, OECD Publishing, Paryż.
173. OECD (2010), *Recommendation of the Council on Principles for Transparency and Integrity in Lobbying*, OECD/LEGAL/0379, Paryż.
174. Transparency International (2022), *Political Integrity: Standards for Party and Campaign Finance*, Berlin.
175. GRECO — Grupa Państw przeciwko Korupcji (2021), *Fifth Evaluation Round: Preventing Corruption and Promoting Integrity in Central Governments and Law Enforcement Agencies*, Rada Europy, Strasburg.

C.10. Sterowanie miękkie, wojna kognitywna i obrona toru poznawczego

176. Lippmann, W. (1922), *Public Opinion*, Harcourt Brace, Nowy Jork.
177. Bernays, E.L. (1928), *Propaganda*, Horace Liveright, Nowy Jork.
178. Ellul, J. (1965), *Propaganda: The Formation of Men’s Attitudes*, Alfred A. Knopf, Nowy Jork.
179. Lasswell, H.D. (1927), *Propaganda Technique in the World War*, Kegan Paul, Londyn.
180. Le Bon, G. (1895), *Psychologie des foules*, Félix Alcan, Paryż.

181. Herman, E.S., Chomsky, N. (1988), *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*, Pantheon Books, Nowy Jork.
182. Noelle-Neumann, E. (1974), *The Spiral of Silence: A Theory of Public Opinion*, „*Journal of Communication*” 24(2), s. 43–51.
183. Thaler, R.H., Sunstein, C.R. (2008), *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness*, Yale University Press, New Haven.
184. Yeung, K. (2017), ‘Hypernudge’: Big Data as a Mode of Regulation by Design, „*Information, Communication & Society*” 20(1), s. 118–136.
185. Han, B.-C. (2017), *Psychopolitics: Neoliberalism and New Technologies of Power*, Verso, Londyn.
186. Fazio, L.K. i in. (2015), Knowledge Does Not Protect Against Illusory Truth, „*Journal of Experimental Psychology: General*” 144(5), s. 993–1002.
187. Miskimmon, A., O’Loughlin, B., Roselle, L. (2013), *Strategic Narratives: Communication Power and the New World Order*, Routledge, Nowy Jork.
188. Thomas, T.L. (2004), Russia’s Reflexive Control Theory and the Military, „*Journal of Slavic Military Studies*” 17(2), s. 237–256.
189. Chotikul, D. (1986), *The Soviet Theory of Reflexive Control in Historical and Psychocultural Perspective*, Naval Postgraduate School, Monterey.
190. NATO Allied Command Transformation (2021), *Cognitive Warfare: An Attack on Truth and Thought*, NATO ACT / Innovation Hub, Norfolk.
191. NATO Science and Technology Organization (2020), *Mitigating and Responding to Cognitive Warfare*, STO Technical Report, Bruksela.
192. European External Action Service (2023), *1st EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats*, EEAS, Bruksela.
193. European External Action Service (2024), *2nd EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats: A Framework for Networked Defence*, EEAS, Bruksela.
194. European External Action Service (2025), *3rd EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats: Exposing the Architecture of FIMI Operations*, EEAS, Bruksela. <https://www.eeas.europa.eu>
195. DISARM Foundation (2023), *DISARM Framework: Disinformation Analysis and Risk Management*, wersja czerwiec 2023.
196. van der Linden, S. (2023), *Foolproof: Why Misinformation Infects Our Minds and How to Build Immunity*, W.W. Norton, Nowy Jork.
197. Roozenbeek, J., van der Linden, S. (2019), Fake News Game Confers Psychological Resistance Against Online Misinformation, „*Palgrave Communications*” 5, 65.
198. Lewandowsky, S., van der Linden, S. (2021), Countering Misinformation and Fake News Through Inoculation and Prebunking, „*European Review of Social Psychology*” 32(2), s. 348–384.
199. Goldstein, J.A. i in. (2023), *Generative Language Models and Automated Influence Operations: Emerging Threats and Potential Mitigations*, Stanford Internet Observatory / OpenAI / Georgetown CSET, arXiv:2301.04246.
200. Hackenburg, K., Margetts, H. (2024), Evaluating the Persuasive Influence of Political Microtargeting with Large Language Models, „*PNAS*” 121(24).
201. Zuboff, S. (2019), *The Age of Surveillance Capitalism*, PublicAffairs, Nowy Jork.
202. O’Neil, C. (2016), *Weapons of Math Destruction*, Crown, Nowy Jork.
203. Pasquale, F. (2015), *The Black Box Society: The Secret Algorithms That Control Money and Information*, Harvard University Press, Cambridge MA.
204. Noble, S.U. (2018), *Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism*, NYU Press, Nowy Jork.
205. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z 19 października 2022 r. w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych (akt o usługach cyfrowych — DSA), Dz.U. UE L 277/1.
206. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/1925 z 14 września 2022 r. w sprawie kontestowalnych i uczciwych rynków w sektorze cyfrowym (akt o rynkach cyfrowych — DMA), Dz.U. UE L 265/1.

207. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/900 z 13 marca 2024 r. w sprawie przejrzystości i targetowania reklamy politycznej, Dz.U. UE L 2024/900.

C.11. AI w administracji publicznej: governance algorytmiczna i bezpieczniki

208. OECD (2025), Governing with Artificial Intelligence: The State of Play and Way Forward in Core Government Functions, OECD Publishing, Paryż. https://www.oecd.org/en/publications/governing-with-artificial-intelligence_795de142-en.html
209. OECD (2026), Digital Government Outlook 2026: Adopting and Governing AI in Government, OECD Publishing, Paryż.
210. OECD (2026), Building an AI-Ready Public Workforce, OECD Public Governance Policy Papers, Paryż.
211. OECD (2019, akt. 2024), Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449, Paryż.
212. OECD (2024), Governing with Artificial Intelligence: Are Governments Ready?, OECD Artificial Intelligence Papers nr 20, Paryż.
213. National Institute of Standards and Technology (2023), Artificial Intelligence Risk Management Framework (AI RMF 1.0), NIST AI 100-1, Gaithersburg. <https://doi.org/10.6028/NIST.AI.100-1>
214. National Institute of Standards and Technology (2024), Generative AI Profile, NIST AI 600-1, Gaithersburg.
215. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z 13 czerwca 2024 r. ustanawiające zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji (akt w sprawie sztucznej inteligencji), Dz.U. UE L 2024/1689. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>
216. Rozporządzenie (UE) 2024/1689, art. 27 — ocena skutków dla praw podstawowych (FRIA) dla podmiotów stosujących systemy wysokiego ryzyka.
217. Rada Europy (2024), Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law, CETS nr 225, otwarta do podpisu 5 września 2024 r., Wilno. <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/the-framework-convention-on-artificial-intelligence>
218. Rada Europy (2024), Methodology for the Risk and Impact Assessment of AI Systems from the Point of View of Human Rights, Democracy and the Rule of Law (HUDERIA), CAI, Strasburg.
219. UNESCO (2021), Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence, UNESCO, Paryż.
220. Government Digital Service / Department for Science, Innovation and Technology (2025), Algorithmic Transparency Recording Standard (ATRS): Guidance and Hub, GOV.UK, Londyn. <https://www.gov.uk/government/collections/algorithmic-transparency-recording-standard-hub>
221. City of Amsterdam / City of Helsinki (2020), AI Register: Public Registers of Algorithmic Systems, Amsterdam–Helsinki.
222. Ada Lovelace Institute (2022), Algorithmic Impact Assessment: A Case Study in Healthcare, Ada Lovelace Institute, Londyn.
223. Treasury Board of Canada Secretariat (2019, akt. 2023), Directive on Automated Decision-Making i Algorithmic Impact Assessment Tool, Ottawa.
224. European Data Protection Supervisor (2023), TechDispatch on Explainable Artificial Intelligence oraz opinie w sprawie meaningful human control, EDPS, Bruksela.
225. Article 29 Data Protection Working Party (2018), Guidelines on Automated Individual Decision-Making and Profiling for the Purposes of Regulation 2016/679, WP251rev.01, Bruksela.
226. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. (RODO) — art. 22 (zautomatyzowane podejmowanie decyzji) i motyw 71, Dz.U. UE L 119/1.
227. Wachter, S., Mittelstadt, B., Floridi, L. (2017), Why a Right to Explanation of Automated Decision-Making Does Not Exist in the General Data Protection Regulation, „International Data Privacy Law” 7(2), s. 76–99.
228. Edwards, L., Veale, M. (2017), Slave to the Algorithm? Why a ‘Right to an Explanation’ Is Probably Not the Remedy You Are Looking For, „Duke Law & Technology Review” 16, s. 18–84.
229. Citron, D.K., Pasquale, F. (2014), The Scored Society: Due Process for Automated Predictions, „Washington Law Review” 89(1), s. 1–33.

230. Citron, D.K. (2008), Technological Due Process, „Washington University Law Review” 85(6), s. 1249–1313.
231. Almada, M. (2019), Human Intervention in Automated Decision-Making: Toward the Construction of Contestable Systems, Proceedings of ICAIL '19, ACM, s. 2–11.
232. Yeung, K., Lodge, M. (red.) (2019), Algorithmic Regulation, Oxford University Press, Oksford.
233. Hildebrandt, M. (2020), Law for Computer Scientists and Other Folk, Oxford University Press, Oksford.
234. Danaher, J. (2016), The Threat of Algocracy: Reality, Resistance and Accommodation, „Philosophy & Technology” 29(3), s. 245–268.
235. Amooore, L. (2020), Cloud Ethics: Algorithms and the Attributes of Ourselves and Others, Duke University Press, Durham.
236. Eubanks, V. (2018), Automating Inequality: How High-Tech Tools Profile, Police, and Punish the Poor, St. Martin's Press, Nowy Jork.
237. Alston, P. (2019), Report of the Special Rapporteur on Extreme Poverty and Human Rights: Digital Welfare States and Human Rights, A/74/493, ONZ, Nowy Jork.
238. Bostrom, N. (2014), Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies, Oxford University Press, Oksford.
239. Russell, S. (2019), Human Compatible: Artificial Intelligence and the Problem of Control, Viking, Nowy Jork.
240. Bai, Y. i in. (2022), Constitutional AI: Harmlessness from AI Feedback, Anthropic, arXiv:2212.08073.
241. Chan, A. i in. (2024), Visibility into AI Agents, Proceedings of the 2024 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (FAccT '24), s. 958–973.
242. Shavit, Y. i in. (2023), Practices for Governing Agentic AI Systems, OpenAI, San Francisco.
243. Kolt, N. (2025), Governing AI Agents, „Notre Dame Law Review” 101.
244. Cihon, P. i in. (2021), AI Certification: Advancing Ethical Practice by Reducing Information Asymmetries, „IEEE Transactions on Technology and Society” 2(4), s. 200–209.
245. Raji, I.D. i in. (2020), Closing the AI Accountability Gap: Defining an End-to-End Framework for Internal Algorithmic Auditing, Proceedings of FAT* '20, ACM, s. 33–44.
246. Mitchell, M. i in. (2019), Model Cards for Model Reporting, Proceedings of FAT* '19, ACM, s. 220–229.
247. Gebru, T. i in. (2021), Datasheets for Datasets, „Communications of the ACM” 64(12), s. 86–92.

C.12. Państwo agentowe, grafy wiedzy, RAG i cyfrowy bliźniak

248. Lewis, P. i in. (2020), Retrieval-Augmented Generation for Knowledge-Intensive NLP Tasks, Advances in Neural Information Processing Systems 33 (NeurIPS 2020).
249. Gao, Y. i in. (2024), Retrieval-Augmented Generation for Large Language Models: A Survey, arXiv:2312.10997.
250. Edge, D. i in. (2024), From Local to Global: A Graph RAG Approach to Query-Focused Summarization, Microsoft Research, arXiv:2404.16130.
251. Peng, B. i in. (2024), Graph Retrieval-Augmented Generation: A Survey, arXiv:2408.08921.
252. Hogan, A. i in. (2021), Knowledge Graphs, „ACM Computing Surveys” 54(4), art. 71.
253. Noy, N. i in. (2019), Industry-Scale Knowledge Graphs: Lessons and Challenges, „Communications of the ACM” 62(8), s. 36–43.
254. Ji, S. i in. (2022), A Survey on Knowledge Graphs: Representation, Acquisition, and Applications, „IEEE Transactions on Neural Networks and Learning Systems” 33(2), s. 494–514.
255. Pan, S. i in. (2024), Unifying Large Language Models and Knowledge Graphs: A Roadmap, „IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering” 36(7), s. 3580–3599.
256. Es, S. i in. (2024), RAGAS: Automated Evaluation of Retrieval Augmented Generation, Proceedings of EACL 2024 (System Demonstrations).
257. Ji, Z. i in. (2023), Survey of Hallucination in Natural Language Generation, „ACM Computing Surveys” 55(12), art. 248.
258. Guo, T. i in. (2024), Large Language Model Based Multi-Agents: A Survey of Progress and Challenges, arXiv:2402.01680.

259. Wu, Q. i in. (2023), AutoGen: Enabling Next-Gen LLM Applications via Multi-Agent Conversation, Microsoft Research, arXiv:2308.08155.
260. Yao, S. i in. (2023), ReAct: Synergizing Reasoning and Acting in Language Models, Proceedings of ICLR 2023.
261. Schick, T. i in. (2023), Toolformer: Language Models Can Teach Themselves to Use Tools, Advances in Neural Information Processing Systems 36.
262. LegalGraphRAG (2026), Multi-Agent Graph Retrieval-Augmented Generation for Reliable Legal Reasoning, materiał źródłowy korpusu TechnoSanacja.
263. Agentic Knowledge Curation Versus Full-Context Retrieval (2026), studium porównawcze kuracji wiedzy w systemach agentowych, materiał źródłowy korpusu TechnoSanacja.
264. Grieves, M., Vickers, J. (2017), Digital Twin: Mitigating Unpredictable, Undesirable Emergent Behavior in Complex Systems, [w:] Transdisciplinary Perspectives on Complex Systems, Springer, Cham, s. 85–113.
265. Tao, F. i in. (2019), Digital Twin in Industry: State-of-the-Art, „IEEE Transactions on Industrial Informatics” 15(4), s. 2405–2415.
266. Batty, M. (2018), Digital Twins, „Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science” 45(5), s. 817–820.
267. European Commission (2022), Destination Earth: A Digital Twin of the Earth for a Sustainable Future, DG CONNECT, Bruksela.
268. Hitzler, P. (2021), A Review of the Semantic Web Field, „Communications of the ACM” 64(2), s. 76–83.
269. W3C (2014), RDF 1.1 Concepts and Abstract Syntax oraz SPARQL 1.1 Query Language, World Wide Web Consortium, rekomendacje.
270. OASIS / OMG (2011), Decision Model and Notation (DMN) i Business Process Model and Notation (BPMN) — standardy modelowania decyzji i procesów, Object Management Group.
271. Governatori, G. i in. (2022), Rules as Code: Legal Drafting and Automated Reasoning, „Artificial Intelligence and Law” 30, s. 337–361.
272. Mohun, J., Roberts, A. (2020), Cracking the Code: Rulemaking for Humans and Machines, OECD Working Papers on Public Governance nr 42, Paryż.
273. New Zealand Government (2021), Better Rules for Government Discovery Report — rules as code, Service Innovation Lab, Wellington.
274. Sandvig, C. i in. (2014), Auditing Algorithms: Research Methods for Detecting Discrimination on Internet Platforms, Data and Discrimination Workshop, ICA.
275. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/868 z 30 maja 2022 r. w sprawie europejskiego zarządzania danymi (akt w sprawie zarządzania danymi — DGA), Dz.U. UE L 152/1.
276. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2854 z 13 grudnia 2023 r. w sprawie zharmonizowanych przepisów dotyczących sprawiedliwego dostępu do danych i ich wykorzystywania (akt w sprawie danych), Dz.U. UE L 2023/2854.
277. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/2847 z 23 października 2024 r. w sprawie horyzontalnych wymogów cyberbezpieczeństwa produktów z elementami cyfrowymi (Cyber Resilience Act), Dz.U. UE L 2024/2847.
278. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2555 z 14 grudnia 2022 r. w sprawie środków na rzecz wysokiego wspólnego poziomu cyberbezpieczeństwa (NIS 2), Dz.U. UE L 333/80.
279. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1183 z 11 kwietnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 910/2014 w odniesieniu do europejskich ram tożsamości cyfrowej (eIDAS 2), Dz.U. UE L 2024/1183.

C.13. Audyt, antykorupcja i mechanizmy antyzawłaszczeniowe

280. Stigler, G.J. (1971), The Theory of Economic Regulation, „The Bell Journal of Economics and Management Science” 2(1), s. 3–21.

281. Carpenter, D., Moss, D.A. (red.) (2014), Preventing Regulatory Capture: Special Interest Influence and How to Limit It, Cambridge University Press, Nowy Jork.
282. Dal Bó, E. (2006), Regulatory Capture: A Review, „Oxford Review of Economic Policy” 22(2), s. 203–225.
283. Hellman, J.S., Jones, G., Kaufmann, D. (2003), Seize the State, Seize the Day: State Capture, Corruption and Influence in Transition, „Journal of Comparative Economics” 31(4), s. 751–773.
284. Transparency International (2020), Examining State Capture: Undue Influence on Law-Making and the Judiciary in the Western Balkans and Turkey, Berlin.
285. Republic of South Africa (2022), Report of the Judicial Commission of Inquiry into Allegations of State Capture (Komisja Zondo), Pretoria.
286. INTOSAI (2019), ISSAI 100: Fundamental Principles of Public-Sector Auditing oraz ISSAI 12: The Value and Benefits of Supreme Audit Institutions, International Organisation of Supreme Audit Institutions, Wiedeń.
287. INTOSAI (2019), ISSAI 130: Code of Ethics, INTOSAI, Wiedeń.
288. OECD (2017), Recommendation of the Council on Public Integrity, OECD/LEGAL/0435, Paryż.
289. OECD (2020), Public Integrity Handbook, OECD Publishing, Paryż.
290. OECD (2015), Recommendation of the Council on Public Procurement, OECD/LEGAL/0411, Paryż.
291. OECD (2014), The Governance of Regulators, OECD Best Practice Principles for Regulatory Policy, OECD Publishing, Paryż.
292. OECD (2012), Recommendation of the Council on Regulatory Policy and Governance, OECD/LEGAL/0390, Paryż.
293. Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji (UNCAC), przyjęta 31 października 2003 r., Nowy Jork (Dz.U. 2007 nr 84 poz. 563).
294. Transparency International (2024), Corruption Perceptions Index 2024, Berlin.
295. Open Government Partnership (2023), Open Government Declaration and Global Report, Waszyngton.
296. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (ochrona sygnalistów), Dz.U. UE L 305/17.
297. Ustawa z dnia 14 czerwca 2024 r. o ochronie sygnalistów (Dz.U. 2024 poz. 928).
298. Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. 1995 nr 13 poz. 59, z późn. zm.).
299. Najwyższa Izba Kontroli (2024), Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej, NIK, Warszawa. <https://www.nik.gov.pl>
300. International Commission of Jurists (2016), Judicial Accountability: A Practitioners’ Guide, ICJ, Genewa.
301. Komisja Europejska (2024), Sprawozdanie na temat praworządności 2024 — rozdział dotyczący Polski, COM(2024) 800, Bruksela.
302. Bovens, M. (2007), Analysing and Assessing Accountability: A Conceptual Framework, „European Law Journal” 13(4), s. 447–468.
303. Mulgan, R. (2003), Holding Power to Account: Accountability in Modern Democracies, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
304. Power, M. (1997), The Audit Society: Rituals of Verification, Oxford University Press, Oksford.
305. Goodhart, C.A.E. (1975), Problems of Monetary Management: The U.K. Experience, Papers in Monetary Economics, Reserve Bank of Australia, Sydney.
306. Strathern, M. (1997), „Improving ratings”: audit in the British University system, „European Review” 5(3), s. 305–321.
307. Bevan, G., Hood, C. (2006), What’s Measured Is What Matters: Targets and Gaming in the English Public Health Care System, „Public Administration” 84(3), s. 517–538.
308. Muller, J.Z. (2018), The Tyranny of Metrics, Princeton University Press, Princeton.
309. Le Grand, J. (2003), Motivation, Agency, and Public Policy: Of Knights and Knaves, Pawns and Queens, Oxford University Press, Oksford.

C.14. Materiały programowe TechnoSanacji, destylaty i korpusy źródłowe

310. Portal TechnoSanacja (2026), Konstytucja TechnoRepubliki — projekt ustrojowy, technosanacja.pl. <https://technosanacja.pl>
311. Portal TechnoSanacja (2026), Struktura Multi-Agentowa państwa, technosanacja.pl/struktura.
312. Portal TechnoSanacja (2026), Narodowa Strategia TechnoRepubliki, technosanacja.pl.
313. Portal TechnoSanacja (2026), System Informacyjny Państwa — architektura danych i rejestrów, technosanacja.pl.
314. Destylat: Prezydent TechnoRepubliki — jednorodna egzekutywa państwa (2026), synteza korpusu `.
315. Destylat: Konstytucyjny ustrój TechnoRepubliki (2026), synteza dotycząca algorytmicznego due process, państwa agentowego i granic delegacji do AI.
316. Destylat strategiczno-teoretyczny: Cybernetyka państwa, narodu i organizacji politycznej (2026), synteza biblioteki
317. Destylat polskiej cybernetyki: Organizacja państwa narodowego (2026), synteza korpusu
318. Destylat polskiej cybernetyki: rdzeń teorii, teoria charakteru Mazura, nacjokratyzm Kosseckiego, sekcja porównawcza Mazur ↔ Kossecki ↔ Wilsz (2026).
319. Destylat polskiej cybernetyki: Tor informacyjny (sterowniczy) — jakościowa teoria informacji, sterowanie pośrednie, wojna informacyjna (2026).
320. Destylat polskiej cybernetyki: Tor energetyczny (zasilający) — energomateria, moc swobodna, generacje energetyczne cywilizacji (2026).
321. Indeks i przewodnik: Polska cybernetyka i destylaty - mapa pojęciowa triady informacja–energia–organizacja.
322. Biblioteki operacyjne wspierające: teoria elit, krążenie i reprodukcja elit).
323. Republic of Korea (2019, akt. 2024), National Strategy for Artificial Intelligence — Presidential Initiative for AI, Ministry of Science and ICT, Seoul.
324. Źródła internetowe zweryfikowane w sierpniu 2026 r.: technosanacja.pl/struktura; oecd.org (Governing with Artificial Intelligence, Digital Government Outlook); eur-lex.europa.eu (AI Act, DSA, DMA, DGA, NIS 2, eIDAS 2); coe.int (CETS 225); eeas.europa.eu (raporty FIMI); gov.uk (ATRS); nist.gov (AI RMF); nik.gov.pl; bbn.gov.pl.

Łączna liczba pozycji ujętych w wykazie: 324, w dwunastu klastrach tematycznych. Wykaz obejmuje pozycje kluczowe dla tez, twierdzeń i rozstrzygnięć zawartych w dokumencie; nie jest kompletnym spisem przejranej literatury.

Polska, 28.08.2026. - Materiał udostępniony na licencji Creative Commons - Uznanie autorstwa

